

103

JANUAR 23. IV. sz.

MULTAK BESZÉDE A JÖVŐVEL.

TANKÖLTEMÉNY A SZINMŰVÉSZETRŐL.

EGRESSY GÁBORTÓL

(Folytatás.)

Lássuk tehát mik lesznek a színésznek
Természettől kapott kellékei?

Művészetünknek fő kelléke bennünk :
A képzelő erőnek s érzelemnek
Saját, csodálatos vegyülete.
Az érzelem s a képzelet között
Olyan benső rokonság létezik,
A melly inkább egységnek mondható.
Egyik a másikkal tapasztalását,
Vagy szabad cselekvési szándokát
Egyszerre közli. Elősegítik ők
Egymás művét, szintugy a lelki ábrák
Alkotásában, mint a végrehajtás
Gyakorlatában. Sajátságaiuk :
Találékonyság a képalkotásban.
Fogékonyság a kultapasztalásban,
S érzéki tárgyak benyomásánál.

Ugyszólván: képekben gondolkozás,
 Melly alaktehetségnek mondható,
 S melly igen közlékeny természetü.
 Ezen sajátságok nyilatkozása
 A hivatásnak mérfokát mutatja
 Az emberalkotás művészetéhez.
 E sajátságos lelki szerkezet
 Nagyrészt magához illő eszközökkel
 Kerül ki a természetnek kezéből.
 Rendkívüli hajlandósága van
 Mind saját szellemének képeit,
 Mind a látott egyeniségeket,
 S ezeknek lelki állapotjait
 Képmásolni. És minthogy ösztönétől
 Ellenállhatlanul unszoltatik rá:
 Természetévé válik e cselekvés.

Minthogy művészetünk testhordozással
 S beszéddel fejt meg föladatát:
 A következő kérdés az, ha valjon
 Hang és testalkat képesíthetők-e
 Abrázolni eszményi lényeket?
 A hang, az első tolmács és csatorna,
 Mellyen lélek és szív kiömlenek:
 Hajlékony, csengő, s nem otromba-e?
 Az arcz, mellyen a szellem átsugárzik,
 Kifejezékeny- és mozgékony-e?
 Végre egyenként úgy, mint összesen:
 Termet, arcz és hang, alkalmasok-e
 Nemes személyiséget képviselni?

A gyakorlat pályája megnyílik,
 S a színművésznak, fejlődése közben,
 Két fő pontot kell túlhaladnia
 Míg a célponthoz ér, hol lenni óhajt.

A költemény nyomán képzelt alak
 Gyakorlatunk terén elsőben is
 Érzelmekkel jön érintkezésbe.

Az ifjuság természetében áll,
 Hogy a tárgyat, mi keblét megragadja,
 Hévvvel karolja föl. A műnövendék
 Lelke szintolly szerelmi átadással
 Ömlik tárgyába színművészetének.
 A kit személyesít, azon alaknak
 Élétével egyesül válhatlanul.
 Azonban e ponton még csak magát
 Ábrázolja felhangolt állapotban,
 Nem ismervén más vezéresillagot
 Saját egyéni érzelmén kívül.
 S ez a természet műve, nem művészet.
 Itt a színész még az indulatoknak
 Rabja levén, s nem úr azok fölött:
 Nem alkothat belőlük más egyént.
 Azon színész, ki e ponton megállott,
 Kinek saját érzelme ad irányt:
 Csak olly szerepkörben lesz othonos,
 Mellyben saját keble hangulatával
 Találkozik, s mellyben eszményvilágát
 Kinyomva látja. Illyen a szerelmet,
 Barátságot, szép önfeláldozást,
 Vallásos vagy honfilelkületet,
 Szenvedő erényt és dicső türelmet
 Tartalmazó szerepszak.

Ez álláspont, műszótárunk szerint
 Bár s z a k ü g y e s s é g n e k *) neveztetik,
 Voltaképen szín- és jellemtelenség,
 S épen azért minden kabátba illik,
 De életet nem ad csak egynek is.
 Általános elvek szólnak belőle,
 De miknek nincs alakja, jelleme.
 Itt Posa marquis, Hamlet, Mortimer,
 Corvinus és Brutus közt nincs különbség,
 Csupán jellemmezők színe és szabása.
 Legtűrhetetlenebb az illy legény:
 Ha tükre lángésznek mutatja őt.

*) Routine.

Ugyszólván: képekben gondolkozás,
 Melly alaktehetségnek mondható,
 S melly igen közlékeny természetü.
 Ezen sajátságok nyilatkozása
 A hivatásnak mérfokát mutatja
 Az emberalkotás művészetéhez.
 E sajátságos lelki szerkezet
 Nagyrészt magához illő eszközökkel
 Kerül ki a természetnek kezéből.
 Rendkívüli hajlandósága van
 Mind saját szellemének képeit,
 Mind a látott egyeniségeket,
 S ezeknek lelki állapotjait
 Képmásolni. És minthogy ösztönétől
 Ellenállhatlanul unszoltatik rá:
 Természetévé válik e cselekvés.

Minthogy művészetünk teshordozással
 S beszéddel fejt meg föladatát:
 A következő kérdés az, ha valjon
 Hang és testalkat képesíthetők-e
 Abrázolni eszményi lényeket?
 A hang, az első tolmács és csatorna,
 Mellyen lélek és szív kiömlenek:
 Hajlékony, csengő, s nem otromba-e?
 Az arcz, mellyen a szellem átsugárzik,
 Kifejezőkeny- és mozgékony-e?
 Végre egyenként úgy, mint összesen:
 Termet, arcz és hang, alkalmasok-e
 Nemes személyiséget képviselni?

A gyakorlat pályája megnyílik,
 S a színművészek, fejlődése közben,
 Két fő pontot kell túlhaladnia
 Míg a célponthoz ér, hol lenni óhajt.

A költemény nyomán képzelt alak
 Gyakorlatunk terén elsőben is
 Érzelmekkel jön érintkezésbe.

Az ifjuság természetében áll,
 Hogy a tárgyat, mi keblét megragadja,
 Hévvvel karolja föl. A műnövendék
 Lelke szintolly szerelmi átadással
 Őmlik tárgyába színművészetének.
 A kit személyesít, azon alaknak
 Élétével egyesül válhatlanul.
 Azonban e ponton még csak magát
 Ábrázolja felhangolt állapotban,
 Nem ismervén más vezérsillagot
 Saját egyéni érzelmén kívül.
 S ez a természet műve, nem művészet.
 Itt a színész még az indulatoknak
 Rabja levén, s nem úr azok fölött:
 Nem alkothat belőlük más egyént.
 Azon színész, ki e ponton megállott,
 Kinek saját érzelme ad irányt:
 Csak olly szerepkörben lesz othonos,
 Mellyben saját keble hangulatával
 Találkozik, s mellyben eszményvilágát
 Kinyomva látja. Illyen a szerelmet,
 Barátságot, szép önfeláldozást,
 Vallásos vagy honfilelkületet,
 Szenvedő erényt és dicső türelmet
 Tartalmazó szerepszak.

Ez álláspont, műszótárunk szerint
 Bár s z a k ü g y e s s é g n e k *) neveztetik,
 Voltaképen szín- és jellemtelenség,
 S épen azért minden kabátba illik,
 De életet nem ad csak egynek is.
 Általános elvek szólnak belőle,
 De miknek nincs alakja, jelleme.
 Itt Posa marquis, Hamlet, Mortimer,
 Corvinus és Brutus közt nincs különbség,
 Csupán jellemmezők színe és szabása.
 Legtűrhetetlenebb az illy legény:
 Ha tükre lángésznek mutatja őt.

*) Routine.

Mert akkor, ugy szólván, istent sem ismer.
 Bitor kezekkel, s tiszteletlenül nyul
 A legfönségesebb műjellemekhez.
 Kizárólag sajátjának tekinti
 Minden jeles műben a főszemélyt,
 Mind általános kaptájára vonja,
 És mindeniknek a torkára hág.
 „Kényuralmát még is mi tartja fenn?“
 Nemde ifju bajtárs, ezt kérdezed?...
 Nem más mint a szinpad varázsa, és
 Ez olly igen háládatos szerepszak,
 Az értelmetlen néptől támogatva,
 Melly minden szép elvet, nemes tulajdont,
 Mit a szerep tartalmaz, a színésznek
 Tulajdonit, ki azt csak fölszavalván,
 Minden érdem nélkül arat sükert.

Tehát e ponton meg ne állapodjunk,
 Nemde bajtárs a hivek istenében?
 E kiskoruság, ez állatszerűség
 Helyzetéből emelkedjünk ki, mint
 Érett, önálló szellemekhez illik,
 Kik tudják, mit, s miért cselekszenek?

Az érzelemtől, mellyhez kötve voltunk,
 A melly bilincsben tartá szellemünket,
 Oldozzuk fel, válasszuk el magunkat,
 — S legyen szellemünk urrá ő felette!
 Ez átmenet hasonlítand ahhoz,
 Midőn a gyermekember férfivá lesz,
 S az ösztönszerűség vak éjjeléből
 Az ö n t u d a t szép reggelére ébred.

— — — — —
 Az értelem, melly most felül került
 Magántermészetünknek féktelen
 Árját mederbe kényszeríti, s annak
 Irányt jelöl ki, gondoskodva róla,
 Hogy szenvedélyünk bösz hullámai
 Az illemesnek, szépnék és nemesnek
 Partjain tul ne csapjanak soha.

A természet teréről, mellyen álltunk
 Így lépünk át a művészet terére.
 A műalaktól, — melly egy volt velünk, —
 Külön válván: tárgyul tekintjük azt.
 Nem érzük be most azzal, hogy csupán
 Magunkat játszuk minden szép szerepben,
 De mintha nézői volnánk magunknak:
 Hang- és testhordozásunknak mivoltát
 Szoros bírálatunk alá helyezzük.
 Belátjuk ekkor, hogy teljes hatalmat
 Kell nyernünk a szerep, mint műanyag
 Fölött, egészben úgy, mint részletenkint.
 És uralmat kell nyernünk másfelől
 A végrehajtó eszközök felett is,
 Hogy így a költő minden czélzatának
 Eleget tenni képesek legyünk.
 Belátjuk, hogy nem bizhatjuk magunkat
 Egy perczig sem pusztán sugalmainkra
 A nélkül, hogy érzelmeink fölött
 Éber eszméletünk ne állna őrt.

Hanem belátjuk azt is, hogy minálunk
 Az önszemlének hideg működése
 Csak ellenörködő természetü.
 S bár e szemlének tiszte, észrevenni
 A műalaknak béna, ferde voltát,
 És számot adni arról, a mi benne
 Való, szép és helyes; sőt megmutatni
 Miért kell ennek így lenni, s nem úgy:
 De birka-fő, s madárlábak helyett
 Emberiekkal látni el művünket,
 S bármely hiányzó tagját emberünknek
 Ujból alkotni, nem rá bízott.
 A milly kevéssé adhat ifjúságot
 A tudomány, az élet őszkorának:
 Színművészetben szintugy nem vezethet
 Célhoz az észtehetség egymagában.
 Vállalatunkhoz mindenik tehetség,
 Mi birtokunkban van, egyiránt adózik.

Tehát az emberalkotás körül
 Az észnek is nagy munkarésze van:
 De többet árthat, mint használni képes:
 Ha többet tesz, mint illetéke volna.
 A képzelet s az érzelem művén
 Szépit, javit és esztergályoz ő:
 Hanem kiesztergályozhat belőle
 Minden ifju erőt és életet,
 Ha buzgalmában mértéket nem ismer.
 Hol a művészet szerfelett tudós,
 Hol tulnyomó az észnek működése,
 Melly legparányibb részét emberének
 Fukar pontossággal esiszolja ki:
 Ott csak értelemhez beszél a mű,
 S a szív számára nincsen élvezet.
 Mert a milly hangot ad a művitel:
 A nézőben szintolly hangulatot költ.
 Hol a játéknak minden csínja bínja
 Figyelmeztet, hogy az csinálva van;
 Hol a számítgató, mesterkedő
 Ész nem képes takarni célzatát,
 S a szándékosság mindenből kirí;
 Hol hátul áll az első tényező:
 Az ifju szívnek hangos dobbanása,
 S az életnek forró lehellete,
 Melly, midőn a keblet felvillanyozza,
 Egyuttal édes ámulatban ringat:
 Valóban ott mankón jár a művészet.
 Ez eljárás az emberalkotásban
 Értelmileg szintolly egyoldalú,
 Mint öntudatlan ellentétele:
 Ama vakszenvedély játéka volt,
 Melly meg nem tisztulván az ész kohában,
 Erkölcs, jóízlet, józanértelem
 Hátrányával hat a tömeg szívére.

Eme két szélső pont között tehát
 Középen kell igazságot keresnünk.
 Azért ifju színész atyámfia,

Ha benned a különböző erők
 Művészi célra egyesültenek:
 Buzgalmukban ne verjék földhöz egymást,
 De gyámolítsák bölcsen egyetértve.
 A képzelőerő, s az érzelem,
 Műteremtvényöket vessék alá
 Az észnek, hogy ez bölcs elvek szerint
 Szabályozhassa azt. Viszont az ész
 Ismerjen szükséges határokat,
 Tudván, mikép ezen határokon túl
 A géniusznek kezdődik biralma,
 Hol ő járatlan utas, hol tanácsot
 Nem adhat, sőt arra szüksége van;
 Hol más hatalmak beszélnek, hol ő csak
 Tanuló és bámulva hallgató.

(Vége köv.)

PERSEPOLIS.

(TÖRTÉNETI BESZÉLY.)

OBERNYIK KÁROLYTÓL.

Ha az utazó a rengeteg Ásia benső részeiben vándorolván, a hajdan virágzó Persia téreire lép: számtalan különböző tartományok nyílnak meg előtte. Itt égig nyúló sziklás hegyek, mellyeknek mesés ormai egykor felülértek az özönvizen, — majd illatos térség, tiszta folyamoktól hasitva; — amott ismét száraz, kihalt, tenyészet nélküli sivatagok, hol csak egy-egy kiaszott bokor zörög a szélben s ismeretlen kődarabok tesznek tanúságot az ezredévekkel ott virágzott pompás városokról. Most elhagyva, lakatlanul, hallgatva nyulik el a sikság tengere; — a gyors shakál borzadva rohan át a pusztá sivatagon, üvöltve keresvén vidéket, hol égető szomját enyhíthesse s lombok árnya alá fekhessék a keleti napsugarak verdeső heve ellen. Messze távolban, hol a délibáb tündérgyermekei ezüst fátyolaikkal játszanak, egy karaván üget tovább, sietve szomjas tevéivel. Padig e helyek a régi ős időkben, a hatalmas

Tehát az emberalkotás körül
 Az észnek is nagy munkarésze van:
 De többet árthat, mint használni képes:
 Ha többet tesz, mint illetéke volna.
 A képzelet s az érzelem művén
 Szépit, javit és esztergályoz ő:
 Hanem kiesztorgályozhat belőle
 Minden ifju erőt és életet,
 Ha buzgalmában mértéket nem ismer.
 Hol a művészet szerfelett tudós,
 Hol tulnyomó az észnek működése,
 Melly legparányibb részét emberének
 Fukar pontossággal csiszolja ki:
 Ott csak értelemhez beszél a mű,
 S a szív számára nincsen élvezet.
 Mert a milly hangot ad a művitel:
 A nézőben szintolly hangulatot költ.
 Hol a játéknak minden csínja bínja
 Figyelmeztet, hogy az esnálva van;
 Hol a számítgató, mesterkedő
 Ész nem képes takarni célzatát,
 S a szándékosság mindenből kirí;
 Hol hátul áll az első tényező:
 Az ifju szívnek hangos dobbanása,
 S az életnek forró lehellete,
 Melly, midőn a keblet felvillanyozza,
 Egyuttal édes ámulatban ringat:
 Valóban ott mankón jár a művészet.
 Ez eljárás az emberalkotásban
 Értelmileg szintolly egyoldalú,
 Mint öntudatlan ellentétele:
 Ama vakszenvedély játéka volt,
 Melly meg nem tisztulván az ész kohában,
 Erkölcs, jóízlet, józanértelem
 Hátrányával hat a tömeg szívére.

Eme két szélső pont között tehát
 Középen kell igazságot keresnünk.
 Azért ifju színész atyámfia,

Ha benned a különböző erők
 Művészi célra egyesültenek:
 Buzgalmukban ne verjék földhöz egymást,
 De gyámolítsák bölcsen egyetértve.
 A képzelőerő, s az érzelem,
 Műteremtvényöket vessék alá
 Az észnek, hogy ez bölcs elvek szerint
 Szabályozhassa azt. Viszont az ész
 Ismerjen szükséges határokat,
 Tudván, mikép ezen határokon túl
 A géniusznak kezdődik biralma,
 Hol ő járatlan utas, hol tanácsot
 Nem adhat, sőt arra szüksége van;
 Hol más hatalmak beszélnek, hol ő csak
 Tanuló és bámulva hallgató.

(Vége köv.)

PERSEPOLIS.

(TÖRTÉNETI BESZÉLY.)

OBERNYIK KÁROLYTÓL.

Ha az utazó a rengeteg Ásia benső részeiben vándorolván, a hajdan virágzó Persia téreire lép: számtalan különféle tartományok nyílnak meg előtte. Itt égig nyúló sziklás hegyek, mellyeknek mesés ormai egykor felülértek az özönvizen, — majd illatos térség, tiszta folyamoktól hasitva; — amott ismét száraz, kihalt, tenyészet nélküli sivatagok, hol csak egy-egy kiaszott bokor zörög a szélben s ismeretlen kődarabok tesznek tanúságot az ezredévekkel ott virágzott pompás városokról. Most elhagyva, lakatlanul, hallgatva nyulik el a síkság tengere; — a gyors shakál borzadva rohan át a puszta sivatagon, üvöltve keresvén vidéket, hol égető szomját enyhíthesse s lombok árnya alá fekhessék a keleti napsugarak verdeső heve ellen. Messze távolban, hol a délibáb tündérgyermekei ezüst fátyolaikkal játszanak, egy karaván üget tovább, sietve szomjas tevével. Pedig e helyek a régi ős időkben, a hatalmas

nagy királyok korszakában gazdagon öntözött, termékeny vidékek valának; — azon időben, midőn az Oxus folyama negyven ágra osztatott, hogy az átmetszett térséget nedüvel ellássa, s midőn a hatalmas Cyrus számtalan csatornákon vezette a Gyndes folyamát a szomszédos földeken keresztül.

Ott áll a Persis, hazája az egykor vitéz, lovagias és szép érzelmű népnek, melly azonban a zsarnoki iga alatt nem fejthető ki azon mértékben tehetségeit, miként a természet ajándékai által arra különben hivatva volt, s melly épen olly hamar aláüledt a puhaság s elkorcsulás örvényébe, mint milly rohanó sebességgel kiterjeszté hódító hatalmát a különbféle tarka népeseládokou. — A déli rés za tengerre — az ismert Persa öbölre támaszkodik, egyenes, sivatag homokkal borított térségben futva le a kék vizekig. A föld pusztaság és terméketlen; — a forró égöv szárazító heve, a nap égető sugarai s a Kirmán pusztáiról jövő mérges szelek meghusitnak minden emberi munkát. Sőt a kiégett partokhoz a tengeren sem lehet közelíteni, mert a sekély viz s lapályos part nem alakíthat kikötőket. A tengertől azonban némi távolságban a föld emelkedni kezd, s a homokos sivatag talajt gazdag mezőségek váltják föl, számtalan folyamoktól öntözve s kövér csordák által népesítve. A keleti égajl mindenféle izes gyümölcsei kínálkoznak itt az epedő ínyeknek, s az égető forróságot hűs szellők enyhítik. Tovább tovább haladva éjszak felé a kellemes vidéket ismét magas, zordon hegyormok váltják föl, mellyek a Taurus hegység egyik láncolatát képezik. Itt ismét elvész a buja tenyészet, a föld kemény, száraz és terméketlen, s csak nomád, vagy vadász népcsoport lelhet tanyát és élelmet a szántóvasznak nem engedő területen. Az égrefutó hegyes csúcsokon még a melegebb évszakokban is szüntelen tiszta hó fejezlik, s fagyalaló szél foly le a völgyekbe. Ezen szigorú s zordon hegyvidék volt bölcsője az egykor hatalmas persa népnek; innen rontott le tengerárként, meghódítá a puha Ázsiát, s hatalmas hullámai egész a Hellen partokig elhempelyegtek: de ott aztán Marathon és Plataea vasszékelyin darabokra törtek.

Itt, ezen tartományban állanak ma is még Persepolis vagy Tschil-Minar felséges romjai, mint szerteszórt tündérpalota töredékei, — itt állanak elhagyatva, kevesektől ismerve és látogatva, sőt szinte elfeledve. Miként zsarnok férj özvegye, kihez a bánat s az egykori szigorú parancsolótól fönmaradt tartózkodás tiltja a közelítést; miként elhullott gyilkos, vagy meggyilkolt szerencsétlen sirja, egyedül, meg nem keresve, alig említve enyésznek lassan-lassan az idő emésztő lehelétől a még most is pompás szobrok és falak, mellyek egykor a világ egyik csodái lehettek, s mellyek szemlélésénél nem annyira a minden dolgok változóságára, mint inkább azon eszmére ragadtatik a szemlélő lélek, hogy a hatalmasok művei még az emésztő idő s romboló istenség erejével is dacos kitartással meg tudnak küzdeni.

Hol a mondott tartomány hegyláncolata elvégződve, a téres síkság egyenes vonalban megindul, ott fekszenek a még mindig ékes és csodás maradványok, úgy tekintve le a hegyekről a térségre, miként a magas partról vizre ereszkedni készülő triumphalis hajó. A hegysor, melly a legszebb szürke márványt tenni bensejében, félhold alakjában szétnyíló kart képez, melly mintegy ölelve tartja a romok hátsó részét, míg előrsze messz a síkságra kiterjed. Az egész egy szép amphitheatrum alakját viseli, három tágas terasse-al, egyik a másik fölött emelkedve. A falak a hegyekből került márványból építvék s a nagy négyszög ködarabok oly mesterileg vannak egymásra rakva, egymáshoz illesztve, hogy az összeforrasztás alig tűnván föl, az egészet egy tömegnek vélné a néző. Márványlépcsők vezetnek az alsó terasseről a felsőbbekre, s azon túl porticusok és diszes oszlopok tűnnek föl, mellyek azonban az ismert öt nevezetesebb oszloprendek közül egyikhez sem számlálthatnak. A kapunál collissalis termetű mesés állatok alakjai vannak kifaragva, s aztán több lépcsőkön s oszlopszatos helyeken hatolva keresztül, hajdani lakszobák maradványai láthatók. A falakon mindenféle képek, különbféle emberi alakok: királyok, ezeknek késérői: rabszolgák, persák, médusok, aegyptomiak, sőt még távolhoni szerecsenek is látszanak. Ott áll a király, egy fejvel magasabb a többi alakoknál, feje fölött egy geniushoz hasonló őrző feruer, előtte az oltár, mellyen szent tűz lobog, s az oltár fölött a Mithra vagy nap golyója . . . aztán csodás állatok a szárnyas és szárnyatlan egyszarvu, kutyák: — a magusok előtt szent állatok, a mesés martichoras, melly Ctesiasnál leiratik, s mellynek lólabái, oroslán-dereka és emberi feje van — s mellynek neve emberölt jelent — szakállal és fején diademmal vagy tiarával; — továbbá oroslán, melly épen az egyszarvut tépi szét, s végre a griff, mely Aelian szerint, egy indiai négylábu állat, hegyeken fészkel, pusztán lakik, és az aranyat őrzi.

Mit jelentenek e különféle mystikus alakok? — ki rajzolta, kinek parancsára rajzolta oda azokat? . . . ki tudná megmondani?

Ez alakokon kívül csudálatos, nemismert irás látszik a falakon, egyszerű, de más betűkhöz nem hasonlítható jegyekből, mintha valamely bűvös kéz jegyzette volna oda, hogy senki se értse, csak ő, ki talán általuk lelkeket tud idézni, holtakat támasztani. A nyelv, mellyen ezek irattak, népével együtt rég elenyészett, egy emlék, egy könyv sem maradt fenn belőle, melly azt magyarázhatná s a késő emberiséget a rejtélyes jegyek megfejtésére vezethetné . . . s mégis az emberi fáradhatlan szorgalom hangot adott a halottnak, s kikutatá az oda írt igéket s azok értelmét.

Az irás, melly különös, ékalaku vonalokból összetett betűjegyekből áll, szóról szóra így hangzik:

„Xerxes vitéz király, királyok királya, Darius király ivadéka, a világ uraé.“

A parányi athénei sereg óriás csatát vívott a persa Coloszszal. Alig tiz-tizenötezer ember; harczolt nyolczvan ezer ellen: — azonban mi a számból hiányzott, bőven kipótola a lángoló tűz és lelkesedés. A szabadság és hon-szerelem hőssé edzett minden küzdőt, sereggé növelt minden harczost. De az ellenség is vitéz, büszke s győzelemhez szokott vala. A hatalmas Cyrus bajnokai, Ázsia még el nem puhult, kemény küzdői fenyegeték a kis Attikát s vele Göröghont leigázással, gyalázatos rabszolgasággal. Miletus már elesett, — a jonai hellen városok persa hatalom alatt valának, — a téres Euboea, Attikával szemközt, meghódolt a nagy királynak, ki ép oly gazdag volt, mint hatalmas s ki most több harczost küldte a kicsiny Athen ellen, mint mennyi lelket ez falai közt számlálhatott.

A történetiró, az olvasó még jelenleg is némi remegéssel emlékezik az egyenetlen csatára, melly nagyszerűen szép, mert elvért vívatott, s mert a győzelem talán hihetlennék látszanék, ha a hellen vitézség és elszántság meg nem szégyenitettek volna minden emberi számítást és természeti rendet. E nép többet tön, mint képzelt istenei — a természeti elemek. Ezek kiszabott törvény szerint, erejükhez mért, s annál fogva kiszámítható eredménnyel működnek. Athén többet tön. Ő megrontá, összezavará az okoskodás fonalát, kivété sarkából a következtető észet, s bebizonyítá, hogy ereje fölötti dolgokat mivelhet az ember, csak akarjon elszántan, ernyedetlenül; — megmutatá, hogy vannak esetek, midőn a konok makacsság s eszeveszett düh az állhatatosság, rettentetlen hátorság fénypalástjában jelenhetik meg, s istenné lesz emberek között.

Egy napi kemény csata után a persa sereg megverve, összezavarodva, szégyen és félelemtől üzetve, futott a tengerpart hajóihoz, mellyek felé a győztes sereg legbátrabbjai nyujták ki kezeiket, hogy a szaladó ellenségtől a futás eszközeit elragadják. Marathon téres mezeje terítve volt holtakkal és sebesültekkel, mind azok közül, kik a nagy király seregének virágát képezzék. Futott a nyalka persa, a büszke méd, az erős saciai s Ázsiának többi népei tarka vegyületekben chaoticus áradattal rohantak a tengerre. A rabszolgák halvány ijedelem közt szedék föl a pompás sátorokat, vagy ott hagyák azokat az egyszerű gyözőknek, s aztán siettek uraik után, remegve hitvány életökért. Athén népe villámként üldöze őket, s elhagyván a nyomorultakat, erősebbek után sietett, hogy méltó áldozatot adhasson a sértett nemzetjogért az alvilági isteneknek. — Harmodius és Aristogiton árnyai meg valának boszulva!

Lángoló hévvel s a szabadság szent dühétől égve, üzé az ifju Leontis társaival a futó ellenséget. Vértől párolgó fegyverével már egész azon helyig hatolt, hol, a tábor közepén, a persa sereg legfőbbjeinek sátrai valának kifeszítve. Egy a többinél magasabb s egyszersmind ragyogó szövettel bevont sátor álla

előtte, mellynek előrészt nehéz selyemfüggönyök takarák. Két rabszolga állott fegyverben a bemenetelnél félelmesen tekingetve szerteszét, merre a kemény győzők irgalom nélkül öldösték kelet szerencsétlen fiait. Leontis közelédtére az egyik rabszolga sebesen elhagyá állomását s félrehajtván a sátorelőleplét, annak benső részébe eltűnt, a másik remegve várta a halált a kérelhetlen vitéz kezéből, mellyet azonban nem talált meg, az ifju erősebb küzdő ellen tartva fen nem erejét, hanem idejét.

A sátor benső világában ez alatt érdekes jelenet vonhatta volna magára a néző figyelmét. Egy deli nővérsü hölgy álla ott, szégyen és haragtól piruló arczczal, de kiről a legelső pillanat meg nem mondhatá: férfi-e vagy nő valóban? — Fején könnyü turbánszerű főveg nyugodott, melly alól gazdag barna haj hullámozott alá. Mellét övig szoros pánczéling boritá, mellynek ragyogó pikkelyei a nap megtört sugaraival játszadoztak. Alsóbb tagjain biborszin keleti öltöny folyt alá egész a kisdud lábfejekig, mellyekre vékony boriték helyett, erős férfisandalok valának szíjjakkal fűzve. A hölgy jobbájában könnyü hajtó dárdát tartott, míg balával egy mellette nyugvó paizsra támaszkodék, derekán pedig rabnője remegő kézzel akará bontogatni az erős, vértszerü aczélinget: ámde a munka sikerét megrontá a félelem. A nő alig leheté tul a huszonöt éven. Ez arcz azonban nem látszott szerelemre és csábitásra teremtve. Szigorú, komoly és harezias volt az, mintha vadüző Artemisz vagy a hadakozó Pallasz Athene volt volna fegyverrel övezve; — legalább e pillanatban eltűnt a mosolygó báj a vonásokról. Nem az öröm vagy szerelem rózsája, hanem a harag s fájdalom villáma látszott égni a szép arcz haván, a büszke homlokon szikrázó szemekben keserü, de még is kevély érzelem lángja reszketett.

E pillanatban a sátornyílásnál levő függönyök hirtelen szétvonultak, s egyike a rabszolgáknak, kik előbb a bejáratnál örködének, ijedten rohant a sátorba, s rémülettől földult arczczal a fegyveres nőhez futván, előtte térdre veté magát.

— Fuss, fuss, asszonyom, rebegé a szolga ijedten, szakadozott szóval, a hellenek jönnek, — itt vannak, tüstént sátorodban lesznek.

— Hazudsz, nyomorult rabszolga, szóla a szép Amazon lángoló arczczal, — saját veszendő élted aggaszt. Olly hirtelen nem ronthatott ide az ellenség.

— Öless meg legkinosabban, feszítettess keresztre, modá a szolga, földig hajtván arczát s egyszersmind urnője ruhaszegélyét néhányszor megcsokolá, hahogy szavaim nem valók. Én drága éltedért vagy szabadságodért remegek. Fuss, mentsd meg magadat, asszonyom!

Alig végezé ez igéket, kívülről a boszus győzők vad örömrivalgási sóródtak be, a vitéz athénei s a maroknyi plataeai népé, kik szétterjedve üzék

a futókat, s fellengő diadalmi mámorukban a harcziás paeon mennydörgő verseit harsogák.

A nő arca egy percze elhalaványodék, miként fogyó nap, s aztán sokatjelentőleg égre veté szemeit. E tekintetben mintegy méltó vád fejezé ki magát a sors, végzet s nemkedvező istenek ellen.

— Jer tehát, kövess gyorsan, szóla a hölgy felragadva a könnyü paizst és dárdát s indulni akart, hogy a sátor hátsó részén elillan hasson.

— Megálljatok! dörgött most egy szózat hátuk mögött, s a sátor előrrészén Leontis álla villámló szemekkel, izzadtan és porral lepve a nagy nap munkája után.

A nő hirtelen megfordult, leereszté fegyverét: ámde büszke bátorsága egy cseppet sem tört meg. A két rabeseléid hódoló tartózkodással vonult félre két oldalra.

— Mi ez? szóla az ifju görög, miután figyelmesebben körül nézett s a fölhevültség ittassága valamenyire tisztább fölfogást engedé, — mi ez? Nő, és rabszolgák?! Ezek nem férfias vitézséghez méltók. Szolgák! kiálta aztán, visszafordulva a sátornyílás felé, — jertek, vigyétek e foglyokat a városba!

— Nem, foglyotok nem leszek, kiálta a hölgy, büszke keserőséggel. Ölj meg, ha az istenek segítenek, egyenlő csatában: ámde győzelmi ünnepeteket nem fogom diszesíteni. Harczolj, miként férfi ellen, mert én is harcolni jövék népetek ellen.

Igy szólva fölemelé könnyü hajtó dárdáját, s az ifjura irányozva ellöké. Leontis sebes hajlással félrevonult a süvöltő érc hegye elől, s a fényes gerely a sátor szövetfalát átfurva, végével fönakadt a kised nyíláson, mellyet okozott.

— Ah Ahrimán! kiálta a nő, inkább boszusan, mint kétségbeesve, midőn fáttá, hogy fegyvere siker nélkül röpült ki kezeiből, — s ragyogó paizsával elöde arcát, inkább hogy boldogtalansága szégyenét elrejtse, semmint hogy drága életét oltalmazza.

E perczen néhány könnyü fegyverzetü harcziós lépe be azok közül kik a csatadöntő nehéz fegyverzetü bajnokok mellé valának adva a helleneknél.

— Ime, szóla Leontis ezekhez, e nő és rabeselédek hadi zsákmányunk tömegét és értékét fogják növelni. A király ilynemü fegyvereseivel nekünk nem illenék csatázni. Fogjátok meg s adjátok át rabszolgáimnak, kik őket s vagyonukat a városba fogják vinni.

— Rabnőd nem leszek, sem neked, sem az athenei népcsoportnak, kiálta a hölgy villámló szemekkel, mellyek tüzesillagokként szikráztak az arc égő hajnala fölött. Meg tudok halni, ha kell, — s ezt mondva, a fegyveresek felé rohant, nemét meghaladó erővel rántá ki egynek kezéből fegyverét. E pillanatban azonban Leontis gyorsan mellé szökött a határozott nőnek, átölelé őt erős

karjaival s a fegyvert — nem minden küzdés nélkül — kicsavarta a gyöngébb kezekből.

— Jertek, fogjátok meg e maenadot, szóla az ifju a harczosoknak. Zevsre esküszöm, ha e nő mellettünk harczott volna: azt hinném, hogy önmaga a várost védő Pallasz szállott le hozzánk. Mindenesetre a jobbak számából valónak látszik. De bárki legyen is, most az istenek hatalmunkba adták. Fogjátok meg azért és vigyétek! Ő a város rabszolgái közé tartozik.

— Rab vagy magad s rabnép minden, ki veled egy várost lakik, kiálta a nő duzzadt ajkakkal. Mindnyájan lázadó rabszolgái a nagy királynak, ki egyedül ur a föld színén. Most győztetek: ámde eljő még a boszuállás és igazság napja s vésszel pusztulással fogtok lakolni!

— Asszony vagy, szóla Leontis büszke kicsinyléssel, s így megvetem káromlásodat. Nők dolga az, hogy nyelvvél inkább, mint fegyverrel viaskodjanak, folytató ismét, mialatt a könnyű fegyverzetűek megragadván a szép hölgyet és a két eselédet, azokat maguk közt elvezették.

A hölgy kénytelen indult meg a durva harczosok körében. Mikép áldozatra szánt szűz lépegetett meggyőzve, de nem elsüggedve, azok körében, kiket megvetett, de nem félt. Leontis pedig elhagyva ezeket, tovább indult: hogy mint telhetlen oroszvány újabb zsákmányokat nyerhessen.

* * *

Másnap Athénben fényes győzelmi ünnep tartaték, — a legdicsőbb pompapanap, melyet nép tarthat, mert a nemzetnek önmagát, saját erejét volt oka dicsőíteni, honfiai elszánt vitézségének s a jelen nagyságának örülni. A város nagy örömpalotává lön — a győzelem fényes templomává varázsoltaték át, hol különbség nélkül mindenki örvendett, s nemzetével együtt fölmagasztalva érzé önmagát. Nem volt egyén, ki lakában maradt volna; — a gyermek elhagyta játékeit, s a népes utcákra tódult, hogy láthassa a közöromet, melynek okát ő is érteni és érezni látszott; — az aggott koru örömkönyüktől csillogó szemekkel tántorgott ki küszöbén, mert lelke fiai vitézségében s a haza dicsőségén újra megijodott. A házak lapos födelein kecses nők, ifju virágzó leánykák s rabszolgák álltak különféle csoportokban. — A nép áldozni akart az isteneknek, hálát adván az egyedül önmaga által kivivott győzelemért. Nagyszerű pompamenet indult az áldozattételre. Elöl a két Archon ment hosszu violaszin palástban s utánuk a tanács, koszoruzott fejjel, aztán a győzelmes sereg egy része, nehéz fegyverzetben széles paizsokkal, mintha csatára készülne. A harczedzett férfiakat kitünő szépségű fegyvertelen ifjak követék, virágokkal koszoruzva s kezökben egyegy olajgot tartva, kik egyszersmind Zevsz s Aresz tiszteletére magas röptü himnuszokat zengének. Aztán egyszerű

tunikába öltözött ékes aranyhaju gyermekek. Ezeket Athén élő gyöngyei követék — a legelső családok szüzei, fejeiken fátyollal takart kosárt vive, melyekbe zsenge gyümölcsök, pogácsák, liszt, sódarabok s borostyánlevelek valának rakva az áldozatra. E csillagsor után zenészek lépegettek, néhányan fuvólával s ugyanannyian lanttal, kiket ismét a rhapsodisták csoportja követett, hangos torokkal Homér ismert verseit énekelve. Végre hajlékony testü tánczosok és tánczosnők lépegettek, koronként a zene hangjainál ügyes mozdulatokban mutatva föl művészetök büerejét. A menetet legtarkább néptömeg fejezte be, tengerhullámként torlódva előre: — komoly tisztviselők, philosophok, sycophanták, szónokok, költők, művészek, hetairák, mesteremberek, kereskedők s henye rabszolgák jól öltözött vagy rongyos csoportja, meztelen fejjel és rövidre nyirt hajjal; — aztán vidám, fürge gyermekek, idegenek, ezer meg ezer különböző alakokban és vegyületben.

A hosszú népmenet mind az oltár köré sereglett, hogy az isteneknek, de legfőképp a megtartó Zevsznak hálás áldozatait végbevigye. Száz tulok kövér részei égtek a meggyújtott máglyákon, mialatt koszoruzott ifjak és leányok karai körben magasztaló hymnusokat zengének a legmagasb istenatyának. Aztán, az áldozat befejeztetvén, az agorára gyűlt a nép, rendelkezendő az ellenségtől nyert gazdag zsákmány fölött. Az archonok márványból készült ülőhelyeikre ereszkedének, a sokaság pedig tömött koszorukban öblösödött el azok között. A hirnők esendet hirdete, s az éltebb archon halkán fölemelkedve üléséből szóla a néptengernek:

— Athénei polgárok! isteneinknek megtevők a tartozott áldozatot: hátra van még, hogy a hadi martalékról rendelkezünk. Tudjátok, hogy ősi és nemzeti szokás szerint is ebből egy tizedrész a városunkat védő istenségé. A mi azonban innen megmarad, az, közigazság szerint is, a hazát s annak vitéz harczosait illeti. A hadi szerencse számtalan drágaságot: barmokat, fegyvert, sátrakat, ékes szöveteket, rabszolgákat és nőket adott hatalmunkba. Rabszolgák! hordjátok a nép szeme elé a hadi zsákmányt.

Erre a háta mögött álló rabszolgák előhordák, vagy vezeték a roppant ragadományt, mellyet a gazdag kelet kénytelen adott a szegény és kised államnak. Előhajtottak a gyönyörű nemes vérű arab paripák, kövér ázsiai tulkok és juhok. Némelylek persa, babiloniai vagy tyruszi ragyogó szöveteket hozának, s ismét mások az ékkövektől villámló arany, ezüst kar- és nyakkötöket, gyűrűket s egyéb ékszereket rakák le. Mindezek után a hadi foglyok serege jöve, nem lánczok közt ugyan: de a rabság sötét tekintetével. Jöttek deli, izmos harczosok, gyönyörű méd ifjak, erőteljes tagokkal, hadi teherhordó szolgák, kik a rabság által csak kényurakat valának változtatandók. Aztán lépegetett a rabságba jutott nők serege. Persia tiszta arczu hölgyei, Susa és Ekbatana hókeblű

gyöngéd női, Armenia éjszemü asszonyai, s a mai Circassia csodaszép némberei, sőt hellennők is Jónia szép ege alól, s számos egyéb fajbeliek jöttek levert, borongó arczczal, mert hiszen számosan közölök nem csupán a szabadságot sirathaták. Hányan látták kedveseiket elhullani mellettük, s minő jövő várakozott rájok a méltán büszke és kérlelhetlen győzők hatalmában?!

Leghátul a hadi foglyok közt a szép bajnokhölgy jöve egyszerű női öltönyben, s megállott többi társnői mögött. Halkan szétjártatá tekintetét az örvendő s ujságkivánó sokaságon, s aztán földre függeszté szemeit, mint két csillagot, mellyek a látkör ködében elsülyednek. Arczát nem annyira a bánat, mint inkább a haragvó fájdalom sötét fellegei boríták. Szinte fejfel kitünt a többi rabnők sokasága közt, s ki egyszer megpillantá, az nem emlékezett többé a szerencsés harc többi nyerevényeire s csekélynek tartá az élhordott drágaságokat.

— Athénei nép, szóla az archon, miután a sokaság végig szemlélteté a sok gazdaságot, úgy hiszem, legjobban elegetteszünk minden kíváratnak, ha e harci zsákmányt közvásárra boesátva, a legtöbbet ígérőknek eladjuk. A bejövő pénz tizedrésze elég leend, hogy abból gazdag oltárajándokot tegyünk le védistennők templomába. A többi pénz hovafoordítására nézve a tanács a néppel együtt gondoskodni és végezni fog.

A néptenger hangos tetszésrivalgással jelenté helybenhagyását.

A szép amazon, kit Leontis a mult napon hatalmába kerített, e perczen pár lépéssel előbbre jött. Arcza élénkebben kezdett lángolni s fölemelve szavát ekkép beszélt:

— Athén férfiai, kezdé ígöző hangon, de mellynek ömlengő szavai a bátor elszántság szikráit lövelték, ti győztetek, mert a hadszerencse úgy akará. Máskor másnak fog adni isten diadalt. Ámde most rabotok vagyok, s határozhattok sorsom felől tetszéstek szerint. Athéneiek! ti szabad népnek, szabad férfiaknak mondjátok magatokat, s ha így nem hinném magam is: nem szólanék most közöttetek, mert rabszolgákra nem pazarolnám az ígéket, s nem is reményleném, hogy azokat szabad emberekhez illő tette gerjeszthetném. — Én gazdag vagyok, Atheniek, rokonaim tekintélyes javakkal birnak Ázsiában s jól tudom: nem engedendik, hogy családuk egyik tagja más nép közt szolgáljon, rabság napjait élve szigoru kényur parancsa alatt. Én tudom, hogy értem nagy váltságdíj fog adatni, akár a városnak, akár bármelley egyesnek. Azonban, mig ez elérkeznek, a ti határozatotok szerint már rabnő leendtem, s a rabszolgaság foltját Scamander minden hullámai sem moshatják le az emberről, — mennyivel kevésbé nőről! Athénei férfiak, én nem könyörgök gyáván, nem hullatok könnyeket, nem koldulok kegyajándokot, csak azt kívánom, mi nektek nem kevésbé hasznos. Ti szabad nép vagytok, határozatok szabadon szenvedély-

tunikába öltözött ékes aranyhaju gyermekek. Ezeket Athén élő gyöngyei követék — a legelső családok szüzei, fejeiken fátyollal takart kosárt vive, melyekbe zsenge gyümölcsök, pogácsák, liszt, sódarabok s borostyánlevelek valának rakva az áldozatra. E csillagsor után zenészek lépegettek, néhányan fuvólával s ugyanannyian lanttal, kiket ismét a rhapsodisták csoportja követett, hangos torokkal Homér ismert verseit énekelve. Végre hajlékony testü tánczosok és tánczosnők lépegettek, koronként a zene hangjainál ügyes mozdulatokban mutatva föl művészetök büerejét. A menetet legtarkább néptömeg fejezte be, tengerhullámként torlódva előre: — komoly tisztviselők, philosophok, sycophanták, szónokok, költők, művészek, hetairák, mesteremberek, kereskedők s henye rabszolgák jól öltözött vagy rongyos csoportja, meztelen fejjel és rövidre nyirt hajjal; — aztán vidám, fürgé gyermekek, idegenek, ezer meg ezer különböző alakokban és vegyületben.

A hosszú népmenet mind az oltár köré sereglett, hogy az isteneknek, de legfőképp a megtartó Zevsznak hálás áldozatait végbevigye. Száz tulok kövér részei égtek a meggyújtott máglyákon, mialatt koszoruzott ifjak és leányok karai körben magasztaló hymnusokat zengének a legmagasb istenatyának. Aztán, az áldozat befejeztetvén, az agorára gyűlt a nép, rendelkezendő az ellenségtől nyert gazdag zsákmány fölött. Az archonok márványból készült ülőhelyeikre ereszkedének, a sokaság pedig tömött koszorukban öblösödött el azok között. A hirnök esendet hirdete, s az éltesebb archon halkán fölcmelkedve üléséből szóla a néptengernek:

— Athénei polgárok! isteneinknek megtevők a tartozott áldozatot: hátra van még, hogy a hadi martalékról rendelkezünk. Tudjátok, hogy ősi és nemzeti szokás szerint is ebből egy tizedrész a városunkat védő istenségé. A mi azonban innen megmarad, az, közigazság szerint is, a hazát s annak vitéz harczosait illeti. A hadi szerenese számtalan drágaságot: barmokat, fegyvert, sátrakat, ékes szöveteket, rabszolgákat és nőket adott hatalmunkba. Rabszolgák! hordjátok a nép szeme elé a hadi zsákmányt.

Erre a háta mögött álló rabszolgák előhordák, vagy vezeték a roppant ragadományt, melyet a gazdag kelet kénytelen adott a szegény és kisdud államnak. Előhajtattak a gyönyörű nemes vérű arab paripák, kövér ázsiai tulkok és juhok. Némelyek persa, babiloniai vagy tyruszi ragyogó szöveteket hozának, s ismét mások az ékkövektől villámló arany, ezüst kar- és nyakkötöket, gyűrűket s egyéb ékszereket rakák le. Mindezek után a hadi foglyok serege jöve, nem lánczok közt ugyan: de a rabság sötét tekintetével. Jöttek deli, izmos harczosok, gyönyörű méd ifjak, erőteljes tagokkal, hadi teherhordó szolgák, kik a rabság által csak kényurakat valának változtatandók. Aztán lépegetett a rabságba jutott nők serege. Persia tiszta arcú hölgyei, Susa és Ekbatana hókeblü

gyöngéd női, Armenia éjszemü asszonyai, s a mai Circassia csodaszép némberei, sőt hellennők is Jónia szép ege alól, s számos egyéb fajbeliek jöttek levert, borongó arczezal, mert hiszen számosan közölök nem csupán a szabadságot sirathaták. Hányan látták kedveseiket elhullani mellettük, s minő jövő vára-
kozott rájuk a méltán büszke és kérlelhetlen győzők hatalmában?!

Leghátul a hadi foglyok közt a szép bajnokhölgy jöve egyszerű női öltönyben, s megállott többi társnői mögött. Halkan szétjártatá tekintetét az örvendő s ujságkivánó sokaságon, s aztán földre függeszté szemeit, mint két csillogót, mellyek a látkör ködében elsülyednek. Arczát nem annyira a bánat, mint inkább a haragvó fájdalom sötét fellegei boríták. Szinte fejfel kitünt a többi rabnők sokasága közt, s ki egyszer megpillantá, az nem emlékezett többé a szerencsés harc többi nyerevényeire s csekélynek tartá az élhordott drágaságokat.

— Athénei nép, szóla az archon, miután a sokaság végig szemlélheté a sok gazdaságot, ugy hiszem, legjobban elegetteszünk minden kíváratnak, ha e harci zsákmányt közvásárra bocsátva, a legtöbbet ígérőknek eladjuk. A bejövő pénz tizedrésze elég leend, hogy abból gazdag oltarájándokot tegyünk le védistennők templomába. A többi pénz hovafoordítására nézve a tanács a néppel együtt gondoskodni és végezni fog.

A néptenger hangos tetszésrivalgással jelenté helybenhagyását.

A szép amazon, kit Leontis a mult napon hatalmába kerített, e perczen pár lépéssel előbbre jött. Arca élénkebben kezdett lángolni s fölemelve szavát ekkép beszélt:

— Athén férfiai, kezdé ígöző hangon, de mellynek ömlengő szavai a bátor elszántság szikráit lövelték, ti győztetek, mert a hadszerencse ugy akará. Máskor másnak fog adni isten diadalt. Ámde most rabotok vagyok, s határozhattok sorsom felől tetszéstek szerint. Athéneiek! ti szabad népnek, szabad férfiaknak mondjátok magatokat, s ha így nem hinném magam is: nem szólanék most közöttetek, mert rabszolgákra nem pazarolnám az ígéket, s nem is reményleném, hogy azokat szabad emberekhez illő tette gerjeszhetném. — Én gazdag vagyok, Atheniek, rokonaim tekintélyes javakkal birnak Ázsiában s jól tudom: nem engedendik, hogy családuk egyik tagja más nép közt szolgáljon, rabság napjait élve szigoru kényur parancsa alatt. Én tudom, hogy értem nagy váltságdíj fog adatni, akár a városnak, akár bármelly egyesnek. Azonban, mig ez elérkeznek, a ti határozatotok szerint már rabnő leendtem, s a rabszolgaság feltját Scamander minden hullámai sem moshatják le az emberről, — mennyivel kevésbé nőről! Athénei férfiak, én nem könyörgök gyáván, nem hullatok könnyeket, nem koldulok kegyajándokot, csak azt kívánom, mi nektek nem kevésbé hasznos. Ti szabad nép vagytok, határozatok szabadon szenvedély-

től menten. Függesztétek föl addig gyalázatos eladatásomat, míg rokonim közül valamelyik a követelt váltságdíjat meghozandja, nehogy néhány napig vagy csak óráig is másnak sajáta legyek. Nektek mondom ezt, az athénei népnek; mert szükség hogy a szerencsés engedjen a szerencsétlennek, — szükség, hogy a szabad, független népet még saját indulatai se tartsák igában.

Az agorán levő sokaság, a minden jóra szintugy, mint rosra könnyen tántorítható kedélyes athénei nép hullámzó tengerként mordult föl a bátor, deli nő ezen beszédére. Számtalan dicsérék a kérelmet, becsülék a nemes kíváнатot. Némellyek azonban még boszutól égve az ellenség minden tagja iránt, hangos zugásban nyilváníták a helybennemhagyást.

E kedély- és véleményhangulatot látva Leontis, hirtelen a középre lépett. Miként az ég, melly kibontakozva a vihar felhőiből tiszta szépségben ragyog le: oly igéző volt a bátor ifju a tegnapi harez után. Hosszu, bő palástját vállára vetve, körülhordozá szemeit, aztán így kezdé és szónokolt:

— Hazafiak! én vagyok az, ki ezen harezos hölgyet — kezében fegyverrel — tegnap foglyommá tettem. Igénylem, — sőt szükség, hogy meghallgassatok. Jól tudom, miszerint a szabad, bátor férfi csupán férfiak ellen szokott esatára kelni s én legalább pirulnék, nemesak gyáva nő, de még rabszolgát is megtámadni. — Igaz az is, hogy az asszony sokban elnézést érdemel, s a győzelmes nép örömnapján a kegyelem és engedékenység gyakorlása az istenek elé föltett oltárajándok gyanánt tekintethetik. Ámde nem kell feledni, hogy midőn kegyelmet akarunk gyakorolni, könnyen enmagunk ellen vétethünk. Én azt tartom, athéniek, hogy az ártatlanokat kimélni kell: de a haza elleneit, kik akár ezelőtt ártalmasok valának, akár jövődöre veszélylyel fenyegetnek, büntetni és eltiporni kötelességünk. Azt mondhatja talán valaki: ez csak asszony, tőle félni nem lehet, tőle félni gyávaság volna. De meg kell gondolni athéniek, hogy e nő, — saját vallomása szerint is, — nagy hatalommal bír, s hogy ha szabadon bocsáttatik: épen azon ok, melly jelenleg hazánk ellen fölfegyverzé, jövődöben még inkább ingerelni fogja, hogy minden befolyását, kinsseit, hatalmát a mérlegbe vesse hazánk ujolag leendő megtámadására. Jól tudhatjátok a nagy király udvarában mennyi befolyást gyakorolhatnak az asszonyok; azt pedig említnem is fölösleges, hogy a médusok ezen visszaverés által nemhogy megsemmítve volnának, sőt még nagyobb tűz fogja őket heviteni Athén, egyedül Athén ellen. Asszonynak gynaeceum a helye s midőn illy nő messze partokra viszi fegyverét egy nép leigázására: ez kettős boszut érdemel. Ily példa még a kételkedőket, gyávákat is talpra állítja. Mit akartok inkább, athéniek? Véteni egyszer a szelidség és kegyelem ellen, vagy hazátok veszélyes elleneit megjutalmazni? Mit akartok inkább: rabszolgává tenni-e egy asszonyt, vagy pedig hazátokat? Válasszatok! Én már választottam. Én ez asszonyt, mint fegyveres ellenséget, eladatni kívánom, követelem.

E szavakra harsogó kiáltás mennydörgött a nép ajkairól. A közkivárat világos lőn, — a nő eladatni határozottatott. A talán még megmaradt csekély kisebbség vagy félve hallgatott, vagy hangja nyomtalan enyészett el a harsogó népkialtásban.

Az archon fölemelve pálcáját csendet inte a hullámzó népnek, aztán hallgatás következvén, érthető szóval mondá:

— A népakarat eladatását kívánja ez asszonynak. Legyetek csendben, — a kikiáltó kezdje el munkáját.

A fogolynő redőkbe voná sötétült homlokát. Arcán majd a vihart jósló esthajnal haragos bibora, majd a fogyó holdvilág halvány fájdalma szökdösött. Az archon szavai végeztével előbbi állásából hátra lépve a többi foglyok csoportjába rejté magát.

A kikiáltó most előlépett a középre, s hangos érczorokkal kezdé:

— Polgárok, figyeljete! A rabszolgavásár kezdődik. — Ezen asszony áruba bocsáttatik a város által. — Ötszáz drachma, ötszáz drachma! Igérjete!

— Ezer drachma, kiálta büszkén Leontis, az ötszáz igen csekély ár, szégyenleném e nőt olly kevésre becsülni.

— Tehát ezer drachma, kiálta ismét a kikiáltó, ezer drachma. Ki ígér többet?!

— Ezerötven, szóla egy corinthe rabszolgakalmár a tömegeből, ki már régóta hiuzszemekkel merengett a kecses nő deli alakján.

— Ezerszáz, mondá Leontis, könnyen odavetve.

— Kétszáz, kiálta a kereskedő látható aggodalommal a büszke ifju árígéretei miatt.

— Kétszázötven! hangzott egy tompa szózat a tömegeből.

— Háromszáz, monda a rabkereskedő. — Annyit kétség kívül megér, tevé hozzá magában.

— Egy talentum, kiálta Leontis büszkén, — egy talentum, ki birni akarja, ígérjen többet.

— Egy talentum! sohajta a corinthe s visszavonulva, fejét rázá a magas ígélet miatt.

— Egy talentum, szóla a kikiáltó, — egy talentomnál ki ígér többet? kérdé, miután mindenki elnémult a tulhajtott ár miatt.

— Ha senki sem szól hozzá, kezdé Leontis, az asszony enyém. Hirnök jelentsd ki ezt a népnek.

A kikiáltó emeltebb hangon szóla a sokaságnak:

— A méd asszony Leontisé fog lenni egy talentomért. A vevő egy talentumat fog fizetni a városnak.

Ezután a többi foglyok és foglalt tárgyak eladatása következett, melly-

nek bevégeztével a nép elégtlenül takarodott haza, mindenki magával vivén, mit a tömérdek zsákmányból maga számára vásárlott.

De bámmily becses tárgyak valának is a ragadományok számában, s bármennyi vevő legeltető szemeit örömmel új szerzeményén: a legnagyobb rész sokkal inkább csodálá Leontis gyönyörű rabnőjét, mintsem saját szerzett kincseit, s mindenk szemei rátapadtak, midőn a szép amazont egyszerű laka felé vezeté. (Folytatjuk.)

RÉGI TÖRTÉNET.

SZASZ KAROLYTÓL.

1.

Mit akarsz e haddal
Pártos büszke hercege?
Meg vannak számlálva
Vesztedig a perczek.

Hiában enyeleg
Zászlóiddal a szél,
Hiába ragyog ugy
Kezedben az aczél.

Lobogód szárnyából
Lesz a szemfedeled
Csonka kardod lesz a
Kereszt sirod felett.

Vagy ha nem szemfedőd,
Ha nem sirkereszted:
Földönfutó lész és
Hazádat elveszted.

Nem elégedél meg
Ország harmadával,
Kövér legelőkkal,
Gabnád garmadával:

Feltámadt lelkednek
Szilaj harczi kedve,
Tisza csendes vizét
Vérrel kevered be.

2.

Viszik a királynak
A hirt gyors lovagok:

Feltámadt az öcsese,
A párt-zászló lobog.

— „Hadd lengjen a zászló,
Hadd zajongjon a had,
Országomnak színe
Szíve velem marad.

Hordjátok körül a
Vérbe mártott kardot,
Mit a hosszú béke
Rozsdájába tartott.

Tüzzetek ki zászlót
Hogy lengesse szellő,
Gyűljön össze hadam,
Mint haragos felhő.

Ne sirj szép királyné,
Hitvesem, szerelmem!
Nem győz a párttűz
Felkent ura ellen.

Töröld le könyeid
Hosszsan folyó árját,
Hivd vissza szemedbe
Az öröm sugárát.

Öleléseidből
Most kibontakozom,
Fényes koronámat
Folt nélkül meghozom!”

Királyné szemében
Megáll a könnypatak,
Felemeli fejét
S mond ilyen szavakat:

— „Én uram királyom,
Veled megyek én is.
Árnyadúl követlek
A harc mezején is.

Szemem lesz villámod
Mely áttör a véssen,
Nagy dicsőségdből
Legyen egy kis részem!”

3.

Háborog a Tisza,
Mint kiszabadult rab,
Haragosan zúdul
Egy habra a más hab.

Majd az egyik partra
Majd a másra lép ki ;
S ítrakat söpör le,
Kemény fákat tép ki.

Darab földet elnyel
Iszapos ajkával,
De nem bir haragja
Egy könnyü sajkával.

Nemes terhet viszen
Az a könnyü sajka,
A király s királyné
Szállnak tova rajta.

— „Feszítsd a lapátot
Én uram királyom!
Az a pártütő had
Hogy soká ne várjon!”

— „Feszitem, feszitem
Nézd mint tódul a hab,
Hányja veti magát
Hogy velünk nem birhat.

De gyenge kezedet
Sajnálom, meghihedd,
Feltöri a lapát
Ha nagyon feszited.”

— „Én reám ne gondolj,
Én most férfi vagyok
Fejemen a sisak
Balomon kard ragyog.

Pártütő öcsédet
Bátran szembe nézem.
Nagy dicsőségdből
Legyen egy kis részem!”

Kergetik egymást a
Habok, úgy oszolnak,
Csapkod a két lapát,
És repül a csolnak.

Meszsze marad a part,
Ők nem néznek hátra
Közeledik a part
Ki lépnek rá bátran.

4.

No pártütő herczeg
Most lépj elő ha mersz :
Elzuzó villámmal
Terhes rád ez a percz.

Elötted királyod,
Az isten felkentje,
Fején a korona,
Hazád szentek szentje.

Nem a boszu kardja
Mely kezében villog,
Az a sugár öl meg,
Mely homlokán csillog.

És ha a királytól
Kire fegyvert fogtál,
Vissza nem ijednél,
Össze nem roskadnál :

Előlép egy asszony,
Égi kellemében,
Lelket égető tűz
Ragyog két szemében.

Ajkán a gúnymosoly
Olyan lélek-vesztő,
Vonzó és varázsos,
Hívó és ijesztő.

— Kétfelé a hadak
Megnyilnak azonnal :
Ki szállana szembe
Királylyal, asszonynyal ?

A sergek felzúgnak
Mint méhek a kasban.
Ott áll a pártütő
Főtől talpig vasban.

Ám feje legörnyed,
A sisak olly nehéz !
A kardot nem birja
Felemelni a kéz !

Nehéz szeme héját
 Királyra felveti,
 Vádlólag esnek rá
 Ennek tekinteti.
 Hideg kemény földbe
 Lába gyökeret vert;
 Szédelő fejében
 Zugni hall egy tengert.
 A tenger árjából
 Felbukik egy hablány
 Olly szép olly csábitó
 A táj ködös halvány
 És a föld kifordul
 Ingó lába alól;
 Megfagyott homloka
 A porig lehajol.
 S kiált kegyelemért,
 Nem a fejdelemhez,

Ez a szó rezg ajkán:
 „Asszonyom! kegyelmezz!”
 Borulnak a hadak
 Királyné lábához:
 „Asszonyom kegyelmezz,”
 Mindenki kiáltoz.
 Megigézte őket
 A szépség hatalma;
 Mint habok, szép szobor
 Lábához omolva.
 S felvetvén szemét a
 Bámuló királyra
 A nő ajkin így zeng
 Szava édes árja:
 „Koronád folt nélkül,
 Országod egészen:
 Nagy dicsőségedből
 Van-e egy kis részem?”

LÁTOGATÁS A MUR-SERABATHI NAZIMNAL.

GRÓF ANDRÁSSY MANÓ KELETINDIAI UTAZÁSÁBÓL.

(Folytatás.)

Magán elfogadás. — A nazim és eunuchjai. — Huka és habelbabel. — Indiai drágamüvek, és nagy Fridrik ajándoka. — Ő felsége ásitoz. — Szelidített párduczok. — Diadalmenet, ágyudörgés, keletifény. — Derbar. — A fejedelem öltözködése. — A nazim fiai. — A tisztelgés. — A vállszalag. — Ő felsége ajándokai. — Halvágásikardgyakorlat.

Tán három nap óta voltunk már vendégei a názimnak, midőn magán elfogadásban szerencsétlété társaságunkat. Hanem aztán helyre is üté a várakoztatást azzal, hogy kincstárának ajtajáig elénk jött és vezetett maga udvari népe közé. Ő felsége legfőlebb huszonnégy éves lehet, kifejezédus keleti arcz, nyulánk termet; helyesen ejti az angol szót, sőt e nyelven folyvást beszél. Körötte vagy 10—15 erőszegett álla, az indus udvarok kedvencei, mert ezeket bátran ereszthetni a harembe, és azon ajándékkines, melylyel őket elhalmozzák, haláluk után a fejdelemre visszaszáll. Ez afrikai származásu had, többnyire szép szálas emberek, de férhatlanságukat igen elárulja az asszonyias lágyság és elhizás.

Letelepedvén a számunkra jelölt helyekre, mindegyikünk egyegy hukát vett szájába, valamint ő felsége is pamlagára kuporodva, drágakövektől tündöklő 100,000 pengő forintos hukájából eregeté bodron a füstöt, ezen kívül egész idő alatt, míg

vagy másfél óra hosszat egyétmását nézegettük, egyebet sem tön, csak meztelen talpaikat vakargatá.

A huka, miből füstölgeténk, széles tálczára helyezett palaczkalaku vizedény, mellynek felfutó csője vége findzsává öblösödik, mi többnyire török agyagmü, vagy vert ezüst, és ebbe teszik aztán az alábbi vegyítéket, dohány helyett. E vegyület alkotrészei aszuszóló, mirrha és különféle virágszirom és méz összegyurva 14 fontnyi pordohánnyal: azért olyan az, mint a tészta, miből egy kis maroknyit, apró gömbökké csipkedve és sodortan a findzsaalaku edénybe tesznek. Ez aztán szagtalan faszénnel meggyujtatván, olvadni kezd, füstje pedig alatt a vizedényen keresztül az ebből kieredő szárcsón, melly sokréti tekeresbe gyüremlik, átcavarogva megy vagyis szivatik a szájba, mint közönséges pipázásnál szokás. Először szíva, émelygős ízű, de később oly élvezetes, hogy többé le sem mondhatni róla. Több példa bizonyítja, miszerint nem egy europainak életébe került, oly mértékben szenvedélylyé fajulhat a hukázás. Gazdag indusok felette nagy fényt üznek hukáikkal, mert ez edény gyakran drágakövektől ragyogó szinarany vagy tiszta ezüst. Készítnek igen csinosakat ólomból, vasból is ezüstczipfrázatokkal. A szegényebb osztálynak elég erre egy kivájt kokusdió, mellynek egyik rekeszbe vizet önt, másikban pedig vegyítékét égeti, s e szer habelbabel nevet visel. Nagyoknál legnevezetesebb szolga a hukadár, mert ha boszut akar állani urán, dohányába mérget kever, így szólítja őt ki a világból.

Mr. Th. megint előszedte diplomatiái szótárának virágait; csak miután dicséretét kimeríté utolsó cseppig és a fejdelem miniserestől már egészen megittasodhaték attól: hoztak bizonyos jelre elénk egy roppant nagy ládát, hogy annak tartalma minket bámulatra ragadjon. Legelőbb egy drága koszorut, melly változtatva gyöngy-smaragd- és zafirdarabokból fűzeték, vettek elé. A szőlőszemmagyságu gyöngy tág furadéka miatt megsárgult mind: különben is keleten ez becsesebb szín a fehérmél. És a drága kövek így keresztülszúrva europai előtt nagyánt értéktelenekké lőnek. Mutattak továbbá egy szőlőfürtöt merő gyémántokból: de az ügyetlen köszörülés miatt üveghez hasonlított az, sőt az összeillesztés sem ért sokat. Mindazáltal ha e fürtnek minden szeme csakugyan gyémánt, mint Mr. Th. erősítgeté: ugy tömérdek értéke lehet, mert sulya nagy. Kellemesen lepett meg a többi közt egy arany szelencze, melyet nagy Fridrik, a porosz király, a nábob ósének küldött ajándokul. Az apró gyémántszemek, mik ez europai kis műremeket ékesíték, sokkal többet mutatnak, mint a szőlőfürt gyémántjai. Ha ezeket is europai művész vehetné keze alá, milly mást mutatnának, természetesen kivéve az átszúrás miatt megsárgult gyöngyöket, mert ezeken már ember nem segít soha. Egyébiránt a keleti ötvösművészetnek szinte van jó oldala, mert a fénytelen gyémántot szépen foglalványozza; zománcz (emaille) műveikhez meg épen nincsen fogható. Látni gyönyörűséges azokat.

Sok egyetmást, drágaságot láttunk még, karpereczet, gyűrüt, garasmagyságu rubint stb. mig nem a nézegetés közt egyszer csak azt vesszük észre, ő felsége ásitozva hatalmasan jelentgeti unatkozását: mi sem időzgettünk tehát tovább kincstárában, hanem ajálók magunkat ő felségének, ki mégis elkisért bennünket az ajtóig, mutatván e közbe atyjának arczképét a falon.

Délután a nazim vadászpárduczait vezették a nézőbe, s néhány sólymot, mert a sólymzásat is, őseink e kedvtöltése Indiában maig honos. A pórázon vezetett, köpenybe burkolt párduczok fejeit, nem igen mertem simogatni, bár tudtam hogy szelidek, sőt az egyik nagyon is bágyadt, betegesnek tetszék, hanem társa annál vir-

gonczabb, tüzesebb szemü volt. Vadászatra szekeren viszik őket, és csak, ha gazelát, özet vertek föl, ereszti szabadon a peczér: ilyenkor a párduez vagy néhány ugrásra ejti el azt, vagy ha nem, elszalasztja végképen: s őt, újra szekéerbe ültetvén, szemfödve viszik odább.

Még az nap megszaporodott a társaság több angolnó s az ujonnan érkezett ezred tisztika, mindössze vagy harminczan néztek a holnapi ünnepély elé.

Viradatkor megelevenült a fejedelmi udvar, sürgöttforgott azon a helybeli és vidéki nép, csopronként vagy szanaszét járva kelve, guggolva lesők a díszmenet megindulását. 12 ágyuval, a testőrség, mintegy ezernyi fő czifra, rongyos felemásöltönyű sorgyalogság talpon, fegyverben várta ura jöttét, s annak megindultakor, mit ágyuszó ada hirül, kettésével, mikép nálunk a bucsujáró nép, léptettek legelől. Ez alatt az ágyuk folyvást dörögtek, morgtak, hol erősebben, hol csak amollyan mordályhangon, miként kisebb vagy nagyobb mértékkel tölte a szeszélyes tüzer. Követte a gyalogságot kézen vezetve száz darab pompás szerszámzatu ezüst nyerges paripa, 50 teve, keleties, igazán szép nyergeléssel. Nyomban ezek után a fejedelem rokonai fényesnél fényesebb palankinokban, kiket többen lovon kísérték, schawlaikkal övezkedve, úgy tűnván fel, mint a spanyol macho mantillájában. E lovas sort ismét gyalogság követé, lándzsás és nyilas szolgálhad: továbbá három elefánt, mellyeket kiáltó színű szép rojtos szövetek ékesítének, hátukon boltozatos hauda hármassal üléssel tiszta ezüsből, alig látszván egyéb a czifraságtól belőlők, csak agyaraik mesterségesen kitoldva, hogy nagyoknak lássanak. Végre jött két palankin, egyik leeresztett függönyökkel, a nyitottban pedig maga ült a fejedelem, drágakövektől ragyogó öltözetében, körötte ugrándozó, kiabáló pisztolysütögető tarkabarka nép, örvendezők fejedelmük láthatásán. Bezárta a díszmenetet indus tüzérek által kezelt hat ágyu s még egy csapat bámuló tömeg. — E díszmenet az új templomnak tartá, hol most először, mintegy fölszentelésül végezé nyilvános imádságát a fejedelem.

Meg kell jegyezmem e díszmenetről, hogy akármely európai koronázási ünnepély sem vetélkedhetnék vele pompában, fényben. Igazán csak itt keleten szép a nyilvános ünnepély, s nincs nép a földön, melly ezt úgy értené: olly tündöklő a színezet, olly kellemesek a csoportozatok ez egyébként is derüs égöv alatt. S főkép reánk idege-
nekre jól hat e másvilágiság, s illyekben azon fesztelen szabadság, mit nálunk, hason alkalmakkor, hasztalan keresne a figyelő.

Vagy negyedig tarthatott a nazim ajtatossága s csak ennek végeztével folytatá utját a vendéglakig, hol a nagyszerű küllépcsözeten menve föl, kíséretestől a trón-terembe vonult és ott komoly méltósággal telepedék a 300,000 pforint értékű uralkodói székebe, honnét apái osztogattak egykor élethalál-parancsokat. Ez ünnepélyes nagy elfogadást hivatalosan de r b a r szóval jelölik a belföldiek.

Ő fölségének mostani díszöltözéke, valamint általán majd minden indus fejedelmé, sokban hasonlít országnagyaink, vagy őseink ünnepélyi viseletéhez. A kalpag szakasztott mienk, sőt finom fehér szövetből csavart turbánjuk is kócsagosan, vagy gyémántforgósan őseink kucsmájának mása csak. Vitézkötéses öveiket mintha magyar gombkötő sodrotta volna aranyból; áttilájuk gombosan kihányva, csak annyiban különbözik a mienktől, hogy hón alatt fel van vágva szabadabb mozoghatás végett; kardjaik meg épen azok, mint őseinké. Ázon fölül bő, térden alul szűk nadrág felemás selyemből van varrva. Végre mindegyik lábán visszakonyult kecsgeorru kivarrásos papucsot visel. Asszonyias azonban rajtuk, nyakukban a sok gyöngyfűzer, karjaikon

a számtalan karperecz. De ismét magyarosan férfias az arc egész kifejezésében, bajszosan s olykor szakállosan is, mint birtokomban levő arczképek eléggé tanusítják ezt: sőt mi legmeglepőbb, kíséretükben itt ott megszólamlásig hű egykori józú, becsületes táblabírói képek, — annyira megy a párhuzamos hasonlatosság.

Közvetlen a fejedelem körül fia foglaltak helyet: mindnégy gyermek azon egy kép, mintha egytől egyig első szülöttek volnának, annyira nem vehetni rajtok észre a korkülönbséget. Azért örömmel is pihentetők szemeinket a gyöngéd arczokon; valami igen kedves rajtuk azon komoly méltóság, mely valódi keletiséget lehel s tagadhatlanul azt fejezi ki, hogy ők fejedelmi sarjadék. Hanem aztán annál fanyarabul nézhette őket a keletindiai társaság, mert illy egészséges négy kép jó időre nyakát szegi abbeli reményének, minélfogva javára visszaessék a fejedelmi családnak szánt 200,000 pftnyi nyugdíj, mit évenként a társaság fizetni köteles, míg a családból egyenes vonalon él valaki.

A nazim jobbán az atyafiság és belföldi tisztelgők serege képeze hosszú sort, köztük magam is, kinek idegen létemre kitüntetésből legközelebb a trónhoz jelöltek ülést. Balról az ujonan érkezett katonaezred tisztí kara s néhány más angol foglalt helyet; az európai nők pedig kívül a körön, mert ide csak férfi jöhet, a trón mögé vultak el nézőkül, más szerephez nem levén szabadságuk az ünnepélyben.

A hódolati udvarlást nazimunk atyafisága és a belföldi előkelőség kezdé meg. Sorban egyenkint közeledtek nagy lassan a trónhoz, kezükben kendőt tartva, melybe a fejedelem illatszereket és bételt rakott. S mindez olly csendesesen ment véghez, hogy még a lábcoszogás sem hallék, egyedül a nazim hukájának hortyogása. Némellyek az udvarlókából ajándokot nyujtának a fejedelemnek, és pedig, ha jól kivehetém a csörrenésből, még pénzt is.

Végezván a jobb oldal a tisztelgést, következék a bal: ezeknek zsebkendőit is úgy megtömék illatszerekkel, hogy tán mindnyájának megfájdult feje attól.

Ezzel még nem fejeztetett be a szertartás, sőt újra kezdők az elléptetési sort, mert indus fogalom szerint szégyen volna üres kézzel elereszteni a tisztelgőket: azér a fejedelem minden előtte bókolónak valami ajándokot nyujta még. Angolokra jövén a sor, ezeknek egyenként egyegy aranyzott vállszalagot vetett nyakába: jelenteni akarva, milly örömet tisztelné őket is meg ajándokkal, ha szabadságában állna. Erre nézve tudni kell, egyetlen angol hivatalnoknak sem szabad ajándékot elfogadni akár-melley nyugdíjas fejedelemtől, s ha mégis valamellyik fogadott volna el, az töle elko-boztatik, és az érte árverés utján bejött pénz a társasági pénztárba foly. Sőt mi leg-főbb azon ajándék is, mi belföldi fejedelmektől a királynő nevére szól, a társaság kezébe megy és csak mintegy félannyi értékűt küld vissza európai művekben ajándokul. Rám kerülván a sor, ő felsége beszédbe kezdett eredni velem: elmondám ceyloni s javai vadászkalandimat, ő meg övéit s nagyobb hitelesség kedvéért elhozatá az általa elejtett tigrisek bőreit, melyekből többi közt egy szép fényes, fekete csikos, úgy hoz-závátóleg mérve orrától farka végéig két ölnél hosszabb lehetett.

Imént már vettem észre, hogy főfőminister ur valamit sugdos fejedelmének és folyvást felém integet fejével: beszélgetésünk alatt megint látom el kezd sűrűgni a marokgyűrűk en, míg végre egy nagy smaragdosat, meg egy kövekkel kirakott remekmű karpereczet a nazim kezébe ad, ki mindkettőt nyujtja nekem, kérve fogadnám el barátsága emlékeül. Természetesen vonakodtam az elfogadástól, megjegyezve, vadász léteure mennyivel örömebb vennék egyet el a vadbőrökből: de mindez nem

használt, mert ebbeli kívánatomat is rögtön teljesítvén nem szünt meg unszolni minis-
terestől. Végre, mivel Mr. Th. is a kínálgatók mellé szegődött, el kelle fogadnom : de
csak olly kötéssel, hogy szabadjon nekem viszont küldenem valamit házamból. Haza
érkeztemmel ez lón első gondom ! Kirner műveiből két darab kétesős aranyveretű re-
mek vadászfegyvert küldék a fejedelemnek szerény kedveskedésből, két-ezer pengőre
becsült ajándékaiért.

Igy az ünepélynek vége levén, a fejedelem ültéből felállva jobbra balra köszönt
üdvariasan, sőt üdvözlé a hölgyeket is, kikhez nem szólhata és odahagyta nagy las-
san a tróntermet. Távoztával a nők élénk kíváncsisággal estek gyermekeinek, kik gyen-
gében nyújták oda szép finom kezeiket, legkevesebbé sem tanusítván vad félénkséget,
idegenkedést.

Innen a könyvtár ablakaihoz rohant a társaság, láthatni még egyszer pompájá-
ban a fejedelmet, ki kedvünkért elefánton tartá visszavonulását. Valóban nincs vala-
mi fejedelmiebb, mint földiszített elefánton ülve tartani diadalmenetet.

Délután jelenték, miként szivesen látja társaságunkat a fejedelem előttünk
megmutatni szándékozó, mivel a fogadásnál szóba jött, hogyan vágnak az indusok
karddal? E végből néhány pontyfajta halat fektettek a padokon hanyatt. Először a
fejedelem vágott, meglehetősen ügyesen, következtem én annál ügyetlenebbül: hanem
az angol tiszt urak e részben még rajtam is tultettek, egy hadnagyot kivéve, ki csak-
ugyan ketté vágta a halat. Második vágáskor már én sem maradtam hátra, mert jól
szemügyre vevén előbb az indus fortélyt, sikerült a kettészelés. Utánam egy ezredes
vágott, ki nem örömet akarta látni, hogy kétségbe hozzuk ügyességét: azért teljes erő-
ből sujtá le damaszk-kardját, melly azonban, mivel éle helyett lapjával érte a halat,
ketté pattant, és így a várt süker füstbe ment. De még ez nem téríté meg őt: hanem
elkérte azon kardot, melylyel én oly szerencsésen vágtam. Azonban ezredes ur koczká-
ja megint vakot vetett: mivel már kissé mérögbe jött, siker helyett, a roszirányu
sujtás miatt kardja görbült el. — Egyébiránt leginkább miniszter uron vettem észre,
ki pedig érti az indus fogást, és még sem juthatott kívánt eredményhez, hogy nem
annyira ügyesség, mint karerő határozza el a győzelmet. Erőskarú ember, ha kardja
élet függélyesen sujthatja le, ritkán sül föl, mert mindannyiszor keresztül vágja a
pontyot. Mindazáltal mindig nehéz marad e kísérlet. Folytatók a kardgyakorlást leölt
juhokon is. A juhok derékban vágni ketté nem nehéz: de mindnégy lábát, habár cso-
móba kötték azokat, egyszerre csapni el kevésnek sikerül.

Kardgyakorlati multságunk végeztével, mi előtt szállásunkra távozáink, egyet
még fordultunk a fejedelmi birtokon. Többek közt láttam az állatviadali színtért, mert
nazimunk is udvari fényéhez számítja a multság e nemét. Sajnálom, hogy ittlétem
alatt nem került rá a sor: de azért szabadjon erről is elmondanom, mi erre vonatkozó-
lag érdekes és tudalomra méltó.

LAVOTTA ÉLETE ÉS KALANDJAI.

BERNÁT GÁSPÁRTÓL.

III. Égiháboru.

Eredeti czim:

Az égi háború. Phantázia Nro 4. Opus sub Nro 120. Anno 1818. Mense april. 14. D. Tisza-Füred a Clari Cembali. Del. sig. Lavotta.

Tartalom:

1. Világvárosok egyik legszebbike fekszik kies helyen a tenger partján. Távolszigetekre evezett kereskedőhajó, kincsekkel terheltén váratik vissza a tenger partra özönlött néptömeg által. Távrolról vízshangzó ágyudöbörgés jelenti, hogy a hajó visszaérkezvén, a kikötőhöz közeledik. A hajón levők hálát adnak istennek, hogy veszedelmes utjokban őket védelmezte, és vitorláikat kedvező szelek közt lebegteté a kitűzött célhoz.

2. Közelebb érkezek a kikötőhöz. Azonban némely figyelmesb matrózok alig észrevehető föllegecskéket sejtenek összeülekezni, majd elválni. Egymás fülébe sugdosva jóslanak: „Aligha rögtön veszély nem ér bennünket!”

3. Alig ejti ki e szót az egyik hajóslegény, a másik felel: „A tenger dagadozni kezd. A hullámok morgását hallom. A hajó erősebb ingások között hanyatlik ide s oda.”

4. Egy dühösön ordító szélvész átnyargal a hajó födözetén. A hajó népe sikólt: „Jaj oda vagyunk, ... isten hozzád könyörgünk.” Térdre omolva imádkoznak. Egy része jajveszékkel; a másik kétségbeesve futkos. Egymásba ütköznek. A jéggel vegyes záporosó harsogva kopogtatja a hajó födelét, és hullámcsapva siheg alá a tengerbe. A sűrű esőcseppeket ide s oda kavargatja a zugó orkán. Az ég sötétül. Minden felől villámlik. A tengerből tűzoszlopok látszanak emelkedni. Iszonyú csattanással repül egy villám a hajóra. A menykő az árbocot törí szét, s leirhatlan gyorsasággal barangol a hajó szögletétől a másikhoz. A szélvész által üldözött zápor fokonsint növekedik. A tengerparton várakozó népség esőcseppeket is alig érez. A távolban eviczkelő hajó veszélyét belátják. Kezeiket tördelve, sóhajtozva, sirva, könyörgve iparkodnak szerencsétlen embertársaiknak segílyt nyújtani; de minden igyekezetük sikeretlen. Néhány pillanat alatt az eddig még csak tengeren dühösködött szélvész a város fölött terem, az összetódult sötét föllegekből egymás után két villám csap le a városra. A parton ácsorgó nép eljajdul; örülten szaladgál kiki hajléka felé. Tűzavar és tolongás között kifáradva átázottan érkezek lakházaikhoz. A lecsapott menykővek miatt meggyulad a város. Lélektelenül siet és nyargal a megriadt nép a tűz oltására. Jaj és sikoltozás mindenfelől. „Az én házam ég! ... isten, az enyém most omlott össze!” „Gyermekek! egyetlen gyermekem!” kiált kétségbeesetten egy térdeplő anya. Vészharangok konganak. A szélvész rémesen verdesi egymáshoz a különféle lármahangokat. A harangok zugása lassan lassan csendesül. Itt egy csengetyü; amott egy öreg harang olykor olykor kong és csilleg. A város kebelében dühöngött zaj kissé csillapodik.

5. A városbeliek mind társaik szerencsétlenségén, mind a hajótörést szenvedteken szánakoznak, s ekkint sohajtanak: „hála istennek, hogy minket nem ért a vesztély; de bezzeg jaj százszoros jaj azon tengerbe fuladt nyomorultaknak;“ és e benső fájdalom kifejezése Lavottának e költeményén e zenei művészet non plus ultrája. A polgárok összegyűlnek, tanácskoznak: „barátim — szól egy lelkes emberbarát — segítségünk a szerencsétlencen. Jót tenni mással: istenhez közeledés;“ Tanácskoznak a rögtöni segélynyújtás eszközei s módja felett. Egyik polgár így szól: „A városunkbeli kárvallottakon pénzzel segítségünk.“ Másik ekkint felel: „a tengerpartra kivetett polgártársinkat tisztességesen temettessük el, és azoknak árvaik s özvegyeiről gondoskodjunk“ ... Az összegyűlt tanács lelkesen felkiált: „a fájdalom és segítség mindnyájunké!“

6. Mind a két rendbeli szerencsétlenc számára pénzt szednek össze. A tenger halottjait szomoru ének és gyászindulóval kísérik a temetőbe.

7. A sírhalmok közül, halk lépések között bánatosan térnek hajlékaikba.

8. Philosophiai lélekkel vigasztalják egymást a jóltevő felebarátok. A sors játékára figyelve, az élet nagyszerű baleseményeit isten utai közé térítik. A gondviselés vasakaratójában megnyugosznak, és ősi szokás szerinti halotti tort tartanak.

9. Gazdagon terített asztalokhoz ülnek tehát. Élők egészségére; halottak nyugalmáért poharakat üritenek. A kelyhek csillogó tartalma, midőn a csak most történt vesztélyt feledtetné vélők, betódul a vigadók tömegébe a városbeli elpusztult szegénység feldult arcvonalmakkal és rimánkodó kezekkel. „Én, ugymond egyik, véginségre jutottam. Minden keserves keresményen tűz martaléka lett. Nem maradt egyebem mint a rajtam össze rongyolt öltöny darabok, és árva gyermekeim. Segítsetek rajtam! .. az élő istenre kérlek segítettetek!“

10. A házi gazda pénzt és ételmei szereket szed össze és osztat a kárvallottak részire.

11. A vendégek hangos éljenekkel bravókkal magasztalják a házi gazda nemes szívét. Bennök is lángra gyul a generositás, és körül hordozott tányérra segédpénzeket halmoznak.

12. Egyik lelkes vendég felszólal: „bár mindenki így érezne s cselekednék szerencsétlen embertársai irányában.“

13. A segélyben részeltetett nyomorultak, fájdalommal vegyes öröm kifejezések között köszönik jótevőik nagylelkű kegyességét.

NÉHÁNY SZÓ A „TÁROGATÓ SÍPRÓL.“

A Délibáb második füzetében Jókai Mór novellája emlékezetbe hozza a tárogató sípot. Nem találom érdektelennek elmondani a mit e részben tudok. Régi írónk s az általunk ismert öreg emberek mind úgy emlékeznek ez elveszett hangszerről, mint a melly valaha a magyar szivre még nagyobb benyomást tett, mint a cigányzene, úgy hogy ha a csatában lankadni kezdtek, vezéreik csak a tárogatót fuvatták meg, s új erő szállt a harcolók szívébe, karjaiba.

Hogy azonban e zene nem II. Rákócziával veszett el, azt bizonyítja Gvadányi,

világosan írva, hogy II. Leopold koronázási ünnepélyekor tárogató szó mellett vitték át szent István koronáját a pozsonyi hidon; egykori statistices professorom G. I. pedig többször említé, hogy Eszterházy és Fux örökös főispánok beigtatásakor a Jászok és Kunok a tárogatót fútták. Egyszer Fájban laktomkor az öreg Kazinczy említette előttem, hogy egy abauji faluban Fonyban, a regézi vár alatt maig is él egy öreg tehénpásztor, ki már akkor a 80 évet meghaladta, a ki tudja a tárogatót fúni. Én, még akkor fiatal levén, rögtön lóra ültem s nyargaltam Fonyra, de már akkor az öreg meghalt, s egyetlen fiát nem csak hogy meg nem tanítá e zenére, sőt halálát érezve közeledni, a hangszert is elégette, fia csupán annyit mondott, hogy roppant erő kell e hangszer fuvásához, azért ment ki annyira a szokásból.

Később Pestre lemenvén, a muzeum akkori igazgatója megmutatá az ott létező tárogató példányát, melly egymás mellett függött Bihari hegedűjével. Könyvezve csokolám meg ez ősi hangszert, mellyben annyi lélek lakott egykor, s melly most csak egy holt idő emléke, mint valami őskori mumia, vagy kőmaradvány, mellynek betüit nem tudják olvasni többé. Alakjára hasonlít az angol kúrthöz *), nyílása nagyobb és szára hosszabb mint az oboénak, felyül két kis lyuk egymás mellett, a többi mint az oboénál.

Van-e még e holt hangszer valahol életben? Tudják-e valahol azon szent hangokat harsogtatni rajta, a miktől eleink búsulni és lelkesülni, sirni és vigadni tudtak, a hogy a tárogató a karta?

Egressy Gábor említi törökországi útjában, hogy ott hallotta valamely hangszer bübájos zenéjét, melly sem farulya, sem kürt, sem tilinkóhoz nem hasonlít. Hogy 1711 után őseink közül sokan kivándoroltak Törökországba, az bizonyos, nem lehet-e, hogy a tárogató zenéje is kivándorolt velök, s ha nálunk elveszett is, ott firól fira maradhatott? Valyon nem találná-e hivatásköréhez méltónak a zeneegylet e tárgyat felkarolni s összeköttetések, tudakozódások által feltámasztani halottaiból egy a mostani világ előtt ismeretlen s a hajdankorból annyira elhírhezt zenét?

Egy nemzetnek mindig tisztelni kell nyelvét, zenéjét és öltözetét, hogy sokáig éljen e földön....**).

Gróf FÁY ISTVÁN,
a maltai uralkodó rend vitéze.

NEMZETI SZINHÁZI ÜGYEK.

Gróf FESTETITS LEÓTÓL.

III.

„Birálni könnyű, segíteni nehezebb;“ ezt az arany-mondást tapasztalhatták mindazok, a kik valaha tüzi veszedelmet láttak, a hol két három ember van a ház-

*) Az igazi tárogatónak a felső részén, a hol fujják, egy nagy üres gombja van, s a fuvónnyílásra valami hártya van ragasztva; ez teszi oly nehezzé a fuvást, s oly csodálatos hatásúvá annak hangját. Sz.

***) Ha tisztelt honfaink közül mások még többet tudnak e tárgy felől, ismereteiket nagy örömmel fogjuk közzé tenni lapjainkban. Szerk.

tetön és oltja az égést, a többi pedig körül áll és lármáz torokszakaátából, annyi tanácsot kiabálnak a működők fülébe, hogy azok azt sem tudják, mellyikre hallgassanak?

A negatívok tere a legbiztosabb alap, mellyen az ember a lábát megvetheti, mindenre azt mondani, hogy ez rossz! ennek nem így kell lenni! ez a legkényelmesebb elv, mert ha holnap egészen ellenkezőre változik is az, a mit ma rosszalunk, holnapután az ellenkezőt is rosszalhatjuk, s ezzel csak erélyességünket bizonyítottuk be — uti figurae docent jobb és bal kéz felől. Hanem ha egyszer az állítások terére kerül a sor, ha azt kell megmondani, mi lenne hát jó? itt a gordiusi göcs! Momus hajdan még Jupiter művein is talált kifogásra méltó dolgokat; mai világban ugyan Jupiternek már nem működnek, hanem a momusok családja annál jobban elszaporodott.

Azok után, a miket két előbbi cikkben elmondánk, igen természetesen senki sem várhat tőlünk kevesebbet, minthogy mi egy varázsvessző ütéssel minden általunk felfedezett hiányt rögtön kijavítánk, a mint tapasztalók is, hogy még alig volt időnk kalapunkat levenni, hogy a közönségnek köszönjünk, már azt kérdezték tőlünk, hogy mit végeztünk?

Azonban mi egész szerénységgel kénytelenek vagyunk megvallani, hogy az építés munkája sokkal hosszabb, mint a lerontásé, s arra is kénytelenek vagyunk figyelmeztetni jóakaróinkat, hogy egy folyómatban levő intézet új igazgatója előtt soha sincsen tabularasa, üres lap, mellyre csak neki kell írni, hanem vagynak intézkedések szerződéses, miknek letelését be kell várnia s miket meg nem szüntethet, ha csak azt nem akarja, hogy az egész gépezet rögtön megálljon.

Előbb eszközeivel kell tisztába jöni, mikkel hatni kíván, mert hisz azt a legnagyobb tehetség s a legtisztább hazafiai akarat sem ígérheti, hogy az igazgató mindent maga végezzen.

Első dolgunk tehát, mellyel működésünket megkezdők, az volt, hogy egy tanácskozmányra magunkhoz rendelők Fáncsyt, mint eddigi felhatalmazott aligazgatót, Szigligetit, mint eddigi titkárt, Szentpéteryt, Egressyt, Lászlót, Udvarhelyit, mint eddigi rendezőket, Komlosyt, mint intézeti gazdát, Erkelt, Dopplert és Füredyt; s ott e tanácskozmány folytán kijelentők, miszerint az eddigelé az intézet vezetésében követett autocrat modort nem helyeselhetve, terveink és teendőink felett velök értekezni, tanácsaikat minden oldalról kihallgatni fogjuk, fenntartván magunknak minden kérdésben az eldöntő határozatot, mellyet sem megosztanunk, sem semmiféle befolyástól függővé tennünk természetesen nem lehet; s e végett szünteleni jelenlétünk által az intézet körül minden teendők fölött személyesen fogunk felügyelni.

E nyilatkozatunk után Szigligetit rendes igazgatósági titkárrá kineveztük. E tanácskozmányban Fáncsy ur lelépését nyilvánítja s tisztje alóli felmentetését kérte, mellyet mi ámbár eleinte el nem fogadhatánk, későbbi sürgetésekre azonban, Fáncsy ur fáradságát magánügyeinek kívánván szentelni, ez ohajtását méltánylandónak kelle találunk.

A fentemlített tagok többi részéből alakítánk ekkor a „színházi igazgatóságot“, melyhez nem sokára Lendvayt is szerencsések voltunk csatolhatni, sikerülvén őt drámánkhoz újra szerződtetni, fiával együtt, az ifju Lendvay Mártonnal, ki néhány próba-szerepben föllépvn, megőzött bennünket kétségbevonhatlan tehetségéről, mellynek derék atyja képezése mellett szép jövődöt merünk ígérni. Kivülök Felekit is szerződteténk ugyan ez időben s ekként a mint egyrésről a drámai erőket gazdagítók, úgy

másrészről az igazgatóság alapját azokra építve, kiknek tapasztaltsága, tudományos miveltése s ügyszeretete leginkább kezeskedik az intézet javára bármily messzevágó tervek kivihetéséről, képessé levénk az intézet ügyeit helyesebb kerékvágásba hozni. Az igazgatóság csak nem mindennap tartott tanácskozási üléseket s hetenkint egyszer rendes gyűlést, melyben a hetirend, szereposztás s az egyesek köréhez tartozott jelentések és újabb tervezetek tárgyalattak, s ezekről rendes jegyzőkönyvet a titkár vezetett.

E működésnek nem sokára tapasztalók eredményét a meglevő erők nagyobb tevékenysége- a szerencsésebb szereposztások, a próbák rendesebb és gyorsabb folyama, a személyzetnek új fellelkesülése s művészi hivatásához újabb vonzalma s az előadásoknál kitünő nemes versenyzésben.

Nem azért mondtuk el ezt, mintha sokat látnánk benne. Nekünk még mindez nem elég! Mi nemzeti becsületet is kívánunk találni intézetünk emelésében, s azért nem érezzük magunkat elégtűntek azon fokon, a hol nemzeti színházunk csupán hazafiaink előtt álljon legmagasabb díszben, hanem méltánylatot, elismerést akarunk annak kivívni határainkon túl is, hogy egykor ne csak multságukat, hanem büszkeségüket is találhassák ez intézetben honfiaink, s e büszkeség e becsülés legyen intézetünk legnemesebb jutalma.

(Folytatjuk.)

MÜBIRÁLATI ROVAT.

Januar 12. „Marsan herczegnő.“ Dráma 6 felv. Irta Denery. A leghatásosabb francia színművek sorába tartozik színpadunkon. Kortársai közül a legtöbb, mik magyarrá lefordítottak, már rég a könyvtár temetőjében pihennek, a nélkül, hogy a sűgő csengetyűje valamikor „resurexit“-et mondana felettük.

Különben e darab fenmaradását az nagyon elősegíti, hogy színészeink folyvást kitünő összehatással játszanak benne, s ugyszólván egy művészi steeple chase-t — versenytért nyitnak maguknak, hogy kiki a szakmájához irt szerepet emberül betöltse. A Marsan herczegnő és Mailly Hector, Gaston és Henri, Marsan herczeg, Samuel és Martial, sőt a kevesb jelentőségű Vaudreuil Oliver is mind egyenként és összesen a legjobban kiemelve személyesítettnek.

A közönség nagy érdekléssel és figyelemmel kísérte az előadást, melly pedig csaknem a „Próféta“ hosszóságával rivalizál.

Januar 13. „Rigoleto.“ Folyvást közkedvességben részesül, s ezzel együtt az előadás is folyvást szorgalmasabb és correctebb. A szél ma különösen jól üvöltött. Kardalnokainknak jövője már a másvilágra nézve is biztosítva van. Ha egyéb dolguk nem lessz, beállnak Aeolusok-nak.

Ez este az illusióknak igen szép diadalát tapasztaltam. Egy zártszéki szomszédom, valahonnan a szelek országából, azaz a pusztákról jöhetett, a darab elején neki melegedve, lekerítette nyakából a gunyát és odébb helyezte; a mint a 4-dik felvonás azon jelenete jött, hol kardalnokaink a szélzugást olly jelesül utánozzák, az én szomszédom nem vette tréfára a dolgot, s mint az egyszeri ember, ki midőn a felhődiszítvény elszakadt, megjijedt, hogy felhőszakadás lesz s megázik, ugy ez is, a mint a szél mérgesebben kezdett zugni, phlegmatica bundája után nyult s betakarta magát.

Meglehet csak véletlenül történt az egész, de Verdi illy hatásra bizonyosan véletlenül sem számolt.

Januar 14. „A tiszaháti libácská“val először: Görnernek „Englisch“ (Angolul) című 2 felvonásos vígjátéka adatott. Magyar színre alkalmazta B. S. F.

E vígjáték egészséges komikai eszmén alapszik, s német írótól elég könnyűséggel s érdekes elhelyezéssel van kidolgozva; a nélkül azonban, hogy valami komolyabb művészi belbecsessel bírna. Különösen komikai éllel alkalmazott alak, a két angol: Gibbon Eduard és John, szolgálja, kik olly angolos házassági elvvel, hogy utjokban az első csinos hölgyet, kivel megismerkednek, nőül veszik, Szivesi Adelt, egy fiatal özvegyet egészen Pestig üldözik. A hölgy menekülni akarván a tolakodótól, ki különben határozott s állhatatos föllépése következtében mégis némi érdeklődéssel bír előtte, egy szebeni nagykereskedőt és bankárt lovagjául hi fel, és mint férjét mutatja be az angol előtt. Ez egypár mulattató jelenésre ad alkalmat, mellynek szokott vígjátéki vége, házasság az angol és a fiatal özvegy közt.

A két angol közül, John szerepe igen jól adatott, e rideg, szögletes inas, szórágós dörmögő modorával élethiven állt előttünk. A másik angol szerepe hidegségben és feszességben szintén kellőleg volt személyesítve; s habár az előadónak egyrésztől érdeme az, hogy e szerepet a trivialitás határáig nem vitte, de más részt nélkülöztük nála azon erőtetett finom manirokat, mellyek az angolnál, nagyvilági élete következtében, minden feszesség és phlegma mellett keresztültörnek. Továbbá az ily genre szerepeknél arra is kell ügyelni, hogy az előadó beszédjével is világosan kitüntesse, mily nemzetbelit akar egyenesíteni. Nem ártott volna tehát egyes angol szavak közbevegyítése, másrészt pedig a magyar nyelvnek nyelvtanilag hibás kiejtése mellett, azt is jó lett volna eltanulni, hogy egy angol mily kiejtést használ, ha a magyar nyelvet félig meddig megtanulja. Az ily felfogás a mindennapi komikumnál magasabb művészi érdemeket is kölcsönöz az efféle szerepeknek.

Jan. 15. — Uj szereposztással „Próféta“ opera. Igazság az, hogy az első benyomás igen sokat tesz a közönségnél. A képzelem első receptivitásában mindig a legfogékonyabb, megőrizni azon benyomást, mellyet valamely mű vagy előadás reá gyakorol. S hogy ezt az operára alkalmazzuk: A jelen előadásban az uj Fidesnek, a Prófétának és Bertának nem csak az első benyomás, hanem művészi szempontból is élénk emlékezetben álló, hatalmas elődökkel kelle megküzdöni.

A színház nem kimél semmi áldozatot, azt kiváltképen az operánál mindenki tapasztalhatja, ki azon szép sommácskának sok gömbölyű O szemébe néz, mellyek e kedvencz czikkre fordittatnak. De a színház bármilly fényes hírnévvel bíró tagokkal szerződik, arról mégsem állhat egészen jól, hogy azon tagok mind azon jelességeket egyesítendik magukban, miket a közönség itt már egy vagy más szerepben külön külön feltűnni látott. Sem azokat mind szerződtetni, sem mind egyben feltalálni nem lehet.

A tenorok is ritkák, kikben a lyrai és hősi szakmát nagy hangerővel egyesítve feltalálni lehetne. Ne zavarják össze tehát a szerepeket! Igaz, hanem egy színháznál, a hol nem épen dús gazdag anyagi erők mellett, ugyszólván mind a kilencz muzsának eleget kell tenni, s Prófétát épen ugy megkivánják hallani, mint Lyonellt, s a nagy hang mellett iskolát, az iskola mellett nagy hangot igényelnek, néha a legmerészebb kísérleteket is meg kell tenni, — s ha ugy tetszik, a Próféta is e kísérletek egyike volt,

s talán egy mulandó estvének nem is vala épen oly rossz, mint egypár magasan ülő lármás hallgató bizonyítani erőlködött.

A pr féta szerepe, először is jobban sikerül vala, ha az énekes hangterjelmét kellő határaiban használva, a multból bizonyos bravour kitörések utánzásával nem akart volna hatni. Mindenki ismerje fel művészete körét és physikai erejét s maradjon annak határai közt *).

Vasárnap jan 16. — „Zsidó” népszinmű Szigligetitől. Ezuttal Földesiné szerepében, melyet azelőtt Szathmárinétől láttunk, egy műkedvelőnő tette első szini próbáját s első fellépésre a közönség részéről elég kedvezően fogadtatott. Csinos színpadi alak, és hangja is elég terjedelmes.

Jan. 17. — „Angolul” másodsor és a második álarozos bál.

— 18. — „Prófétá.”

BUDAPESTI HIREK.

* * A budapesti alagut, mely megkezdésének ünnepélye tegnap ment véghez illő disz mellett; az építőmester Clark a lánczhyd oszlopzatán állva, onnan számítá ki a leendő tunnel közepét, mely pontra az alagut társulat elnöke Ürményi József ő méltósága zászlót tűzött ki. E nagyszerű mű létrejöttével örökre egyesülve leendő a két testvérváros, s azon régi jóslat, hogy az istenhegyi ormokon szétszort több mint 500 épület rendes várossá alakuland, s Budapest külvárosainak egyikét képezendi, ez által is közeledik teljesüléséhez. Szerencse fel!

* * A farsang a mi nagy családukat is megörvendezteté ajándékaival, a menyiben a nemzeti színházat szabad egy nagy családnak képzelünk; közönségünk által kegyelve ismert legkedélyesebb színművésznök László József tegnap délután vezeté oltárhoz menyasszonyát, az olly szép, mint szende Egressy Etelkét. Róla is elmondhatni, hogy „áldást vitt a házhoz.”

* * Lapjaink mai száma mellett küldjük szét párizsi divatképeinket, melyek a Moniteur du mode mellett folyó hó 16-án jelentek meg. Miután azonban tisztelt előfizetőink száma reményünkön felyül annyira szaporodott, hogy az előlegesen megrendelt divatképekből mindenkinek nem juttathatunk, kénytelenek voltunk azoknak szétküldését úgy rendezni, hogy a 16-án tul érkezett előfizetőink közül csak a tisztelt hölgy közönségnek fogjuk azokat kézbesithetni, a férfiak és olvasó egyletek türelmét igénybe véve, addig mig a második szállitmány megérkezik, a mi hihetőleg mához egy hétre meg fog történni.

* * Szinte mai számunk mellett jelent meg a pompásan sikerült műlap, melynek kóraját Canzi Ákos készíté, s mely Dalma című drámának esküjelenetét ábrá-

*) Meg kell jegyeznünk, a mit nagyon kevesen fognak tudni, miszerint Fides partitúrája Meyerbeer által eredetileg kétféleképp iratott, mélyebb hanghordozásra Langrangenő — és magasabbra Hasselth Bartnő számára. Szerk.

zolja. Jobbról Oldamur (Szentpétery) haldokolva ül a kereveten. Mellette áll Dalma (Jókainé) a serleg felett Elemér (Lendvay) esküszik s mellette Fellengur, a táltos (Udvarhelyi) áll, a háttérben látszik a hét vezér, a Gyula (ifj. Lendvay) s az egyik Rhabonbán (Hegedüs). A pompás jelmezek mind legnagyobb gonddal vannak kidolgozva, s többekre az arcok közül is ráismerhetni. Az egész kép egyike a legsikerültebb műlapoknak, mellyet úgy remélünk, kedvesen veend tőlünk a tisztelt közönség. Pesten már kihordatánk e műlapot, de vidékre való elküldözése nagyobb gonddal jár; miután összetörve s négyréthajtva a laphoz mellékelni kár volna, s így csak könyvárusi uton fogjuk azt tisztelt vidéki előfizetőinknek megküldhetni, oly módon, hogy legközelebbi számunkkal mindenkinek egy utalványt kézbesítendünk, mellyre fel leend jegyezve mindenütt a legutolsó város, melly az előfizető lakhelyéhez legközelebb esik, s a könyvárus neve, a ki azt az utalvány előmutatójának által fogja adni. Azt a fáradságot azután, hogy e legközelebbi kijelölt állomásról a műlapot elvitessék, tisztelt előfizetőink sziveskedjenek magukra vállalni. A ki egyébiránt ellenkezőleg akar a képről rendelkezni, tudniillik vagy megbízottjának átadatni, vagy postán bárhogy összetörve megküldetni, ez iránt bennünket folyó hó 29-ig lepecsételtlen s bérmentetlen levelekben sziveskedjék értesíteni.

* * Liszt Ferenc hazánkfia egy terjedelmes értekezést irt a cigányzenéről, mellyből ismertető töredékeket lapjaink szerencsések lesznek közölhetni.

* * Lapjaink egy számában hibásan közöltetett azon hir, hogy „Déliabáb“ csárdást Ellenbogen írta, miután annak szerzője az ifjabb Doppler.

* * Hidassy Prielle Cornelia e napokban utazott keresztül Pesten, Győrött, Latabár Endre társaságánál szerződését betöltendő.

* * A volt és leendő tánczvigalmakról annyit hallottunk már beszélni, hogy szinte elevenen látjuk, mennyire unná a közönség, ha még mi is szaporitanánk e tárgyban a szót.

Journalisticai tücskök. Tudós hazánkfia Brassai Samu azon felfedezést tevő a Szépirodalmi lapokban, miszerint a római nőknek Jókai koráig nem volt nevök. Mi ugyan eddigelé azt hittük, hogy Lucretia, Cornelia, Virginia római nők nevei voltak, sőt Gibbon, ki különben lehet igen gyarló ember Brassaihoz képest, egyenesen Sophroniának nevezi azon romai tribun nejét, ki egyedül volt elég erős magát a martyrság előtt meggyilkolni. Nagyon le lennének kötelezve tudós hazánkfia iránt, ha velünk együtt az egész tudatlan világot felvilágosítaná arról, hogy azok nem voltak nevek, vagy hogy nem voltak nők, a kik azokat viselték.

FELELŐS SZERKESZTŐ

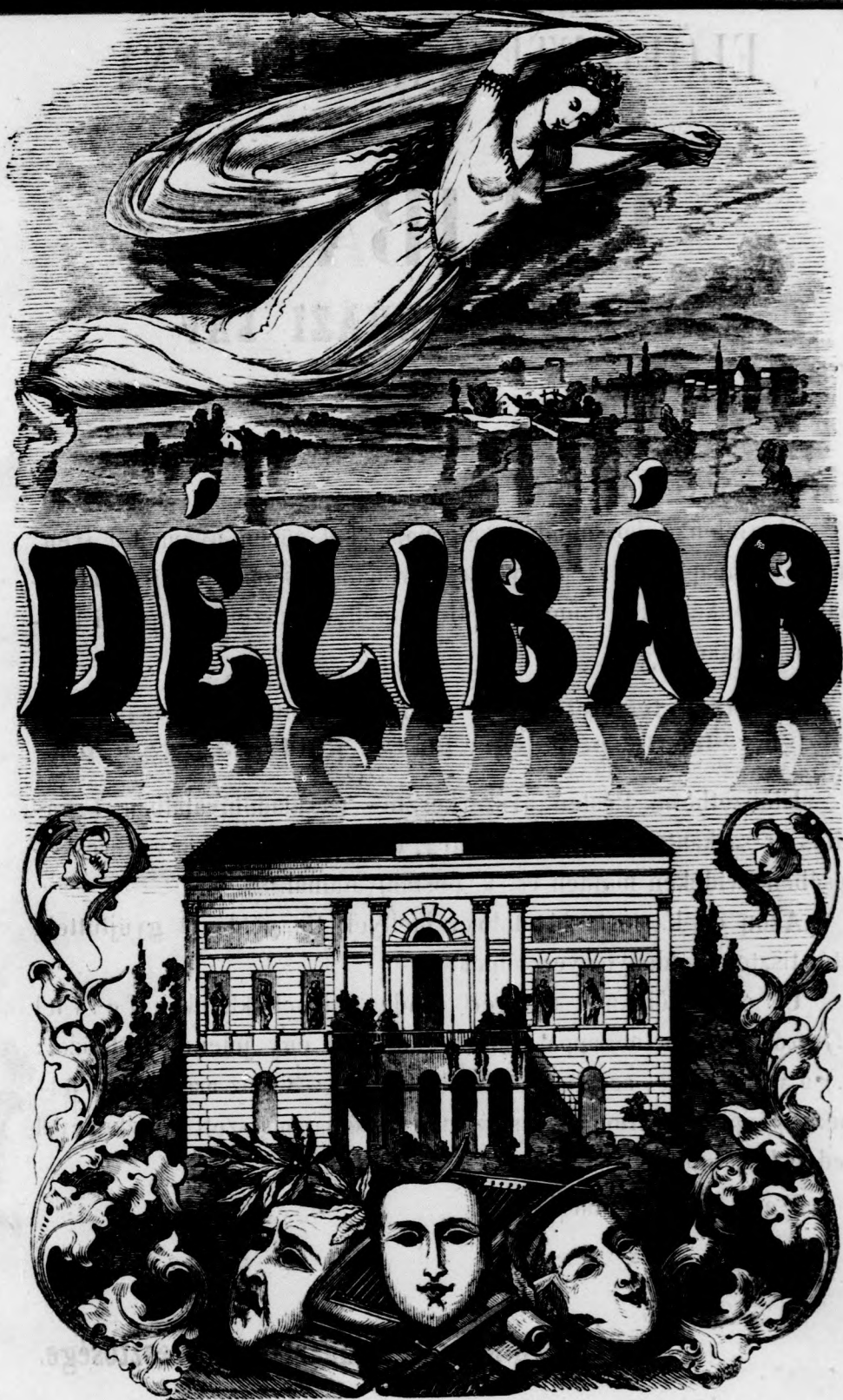
TOLNAI GRÓF FESTETITS LEÓ.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

en, uri-
én:

TE.

☞ Lapunk mai számával küldjük szét a Balaton-Füredi értesítést.

16

Megjelent s kapható

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében, uri-
és kigyó-utca szegletén:

FÉRJ ÉS NŐ.

REGÉNY.

Irta **KEMÉNY ZSIGMOND.**

2 kötet ára 3 fr. p. p.

MACAULAY' ANGLIA TÖRTÉNETE.

Fordította

CSENGERY ANTAL.

Előfizetési ár 2 kötetre 5 fr. p. p.

A KARTHAUSI.

REGÉNY.

Irta **b. EÖTVÖS JÓZSEF.**

III. kiadás. 2 kötet ára 2 fr. p. p.
